Муқәддәс Китап

Тәврат 21-қисим

«Һекмәт топлиғучи»

© Муқәддәс Китап 2012

CC BY-SA 4.0

www.mukeddeskalam.com

«Уйғурчә Муқәддәс тәрҗимиси»

Тәврат 21-қисим

«Һекмәт топлиғучи»

Кириш сөз

Һаятлиқниң әһмийити немә?

Оқурмәнләр алдидики бу китап «муқәддәс язмилар» ичидики алаһидә китапларниң бири. китапниң авалқи жүмлилири бизгә униң язғучисиниң Сулайман падиша екәнлигини билдүриду. Мәзкур китап һаятниң әһмийитини издәш тоғрисида йезилған; көрүнүштә у үмүтсизликкә толған бир китап — беваситә яки йошурун соалларни, жавапсиз яки «йерим жаваплиқ» соалларни сорайдиған китаптур. Толуқ Муқәддәс Китапниң түрлүк қисмилири арисида бәлким Худадин қорқмайдиған «һазирқи заман кишилири» уни өзигә әң тонуш, өз көзқариши вә һессиятлириға әң йиқин дәп қариши мүмкин. Көрүнүштә китап мутләқ үмүтсизликкә толған бир баян билән башлиниду: «**Бемәналиқ үстигә бемәналиқ! Бемәналиқ үстигә бемәналиқ! Һәммә иш бемәналиқтур!**». «Мәвжудийәтизм пәлсәписи («екситентсиялизм» дәпму атилип, Француйә пәйласопи Жон Павил Сатирниң көз қарашлирида гәвдиләндүрүлгән) йеңи пәйда болған» дәйдиған кишиләр жәзмән «Һекмәт топлиғучи» дегән китапни һеч оқуп бақмиғанлардур. Исраил падишаси Сулайман бешидин һәр хил сәргүзәштләрни өткүзгән, көп тәжрибиләргә еришкән адәм; у қурулуш, йеза егилик, бағвәнчилик, илим-пән қатарлиқ һәр хил саһәләрдә имканийәтниң баричә ойлиғанлирини йолға қоюп синайду, андин өткүр зеһнини ишқа селип, униңдин қандақ мувапиқ хуласиләрни чиқарғили болидиғанлиғи үстидә ойлиниду.

Һаятлиқниң әһмийити тоғрисида чоңқур издәнгән, шундақла худасиз өткән һаяттики ишларниң бемәналиғи тоғрисида чоңқур чүшәнчигә егә болған адәмләрниң ичидә Сулаймандәк күчлүк китап язғидәк башқа бир адәм болмиса керәк. Униңда шараит, байлиқ, Худа тәғдим қилған алаһидә калла-зеһин вә даналиқ, хәлиқъаралиқ алақиләр вә әң муһими йетәрлик вақит бар еди (чүнки Худа уни вә униң падишалиғини аман-есәнлик билән бәрикәтлигән). Униң үстигә атиси Давут пәйғәмбәр Худаниң яратқан мөжизилирини вә Униң әжайип муамилисини көргән интайин тәжрибилик киши еди. Бирақ һаятлиқниң әһмийитини издигүчиләрниң көпинчисигә нисбәтән мошундақ мувапиқ шараитлар әсла болмаслиғи мүмкин; худди Сулайман падиша өзи ейтқандәк: «**Падишадин кейин туридиған адәм немә қилалайду — қилсиму аллиқачан қилинған ишлардин ибарәт болиду, халас!**» (12:2).

«Һекмәт топлиғучи» дегән китап тоғрилиқ ишәнгүчиләр икки хил әнъәнивий көзқараштa болуп кәлгән: —

Биринчи хил көзқараштa, Сулайман падиша өзи қойған тәс соалларға беридиған жавапни билмәскә салған. Бундақ болуши қәстән, ақиллиқ билән болғандур. Униң

муддиаси шуки, бу арқилиқ оқурмәнниң диққитини ойлиған еди. Шуниңдәк у оқурмәнләргә бир қатар «йерим хуласә»ни қалдуриду; буму униң қәстән қилғини; у оқурмәнләрни өзи ойлинип хуласигә кәлсун вә шуниң билән Худадин қорқсун дәп үмүт қилиду.

Иккинчи хил көзқараштa, Сулайман падиша мәзкур китапни өзиниң әхлақий чүшкүнләшкәндә язған. Шу сәвәптин у сориған соалларниң җававини өзиму билмәйду яки болмиса у әслидә бу ишлар тоғрилиқ өзләштүргән өткүр чүшәнчиләрдин мәһрум болған. Бирақ китап Һәммигә Қадир Болғучиниң план-ирадиси вә буйруғи билән, Худани дост тутмиған һаятниң толиму әһмийәтсилигигә гувачилиқ болсун дәп йезилған, шундақла Муқәддәс Китап ичигә елинған. китаптики «йерим хуласиләр» әслидә Сулайманни техиму көп һәқиқәткә йетәклиши керәк еди; бирақ униң әхлақий чүшкүнләшкәчкә, шундақ болмиди. Һалбуки, Һәммигә Қадир Болғучиниң һәммә ишни башқурғучи қоли билән мошу «йерим хуласиләр» оқуған инсанни ойлинишқа, шуниңдәк Өзидин қорқушқа ойғитишниң қурали болуши үчүн китапда қалдурулған.

Қайси көзқараш тоғра болушидин қәтъийнәзәр, Худаниң китапқа нисбәтән мәхсәт-муддиаси охшаштур. Биринчи көзқараш бойичә, Сулайман қайғу ичидә болуп мошу җавави болмиған соалларни сориған вә язған вақтида һәқиқәтән уларниң җаваплирини билмигән; бирақ у йәнила Худаниң мошу китапни «язғучи қурали» еди. Иккинчи көзқараш бойичә, у җаваплирини чүшәнгән, бирақ даналиқ билән җававини баян қилмиған. Бу чағда у аңлиқ һалда Худаниң қурали болған болиду. Икки көзқарашниң бирдин-бир пәрқи шуки, у болсиму, Худаниң аңлиқ яки аңсиз қурали болғанлиғидин ибарәт, халас. Өзимиз иккинчи пикиргә майилмиз, бирақ әмәлийәт икки пикирниң оттурисида болушиму мүмкин. «Қошумчә сөз»имиздә бу тоғрилиқ йәнә тохтилимиз.

Худадин қорқушни «конилиқ, қатмаллиқ, вақти өткән» дәп қарайдиған һазирқи замандики көпинчә кишиләрниң көңли һаятниң әһмийәтисизлигидин толиму беарам болуп, чоңқур қанаәтсизликтә турмақта. Бундақ һаләт даңлиқ француз рәссам Гавгинниң һаятида дәһшәтлик һалда рошән гәвдиләнгән еди. «Һекмәт топлиғучи»тәк, у һаятиниң әһмийитини издәп: «Қанчә көп сәргүзәштләрни бешимдин өткүзсәм шунчә яхши» дегән муддиада бала-җақилирини һәм жутини ташлап «Тинич Океан»дики «Ерәм бағчиси»дәк иллиқ вә гөзәл Тахити арилиға сәпәр қилди. Шу йәрдә у «Һәқиқий ләззәтни тетип бақай» дәп йәрлик кишиләрниңкидәк «иптидаий турмуш»ни өткүзүшкә башлиған. Тахитилик бир аял билән биллә турған вә униңдин башқа нурғун қиз-аяллар билән ашна ойниған. Бирақ у издигән «чоң ләззәт» һәрдайим униңдин қечип жүргән. У «Қәйәрдин? Қайси? Қәйәргә?» намлиқ әң ахирқи рәсимни сизған (у рәсимни һәр қайси китапханидин тапқили болиду). У рәсимдә инсанниң һаятиниң һәр бир басқучиға, йәни «яш», «оттура яш» вә «қери» дегән башқучиға көзләп турған алвастидәк һайванларниң җәсәтлирини озуқ қилидиған бир тапқушни сүрәтлигән. У рәсимни сизип болуп өзини өлтүрүвалған.

«Һазирқи заман кишилири»ниң «Һекмәт топлиғучи» дегән китапни қанчилик асан қобул қилалайдиғанлиғи тәрҗиманлардин биригә аддий бир вақиәдә мужәссәм болди. Бу тәрҗиман ичкиридә бир хәнзу Мәсиһий аилиниң өйидә меһман болуватқанда болған иш. 1950-жилидин башлап хелә узунғичә, хәнзу Мәсиһий җамаәтлиридә ибадәт сорунлириға ишләткидәк һеч қандақ «мәдһийә нахша» китапчилири йоқ еди. Шу вақитларда Мәсиһийләр қолидики Муқәддәс Китаптин (у вақитларда уларда Муқәддәс

Китапму бәкла аз еди) бевиситә көп бап-айәтләрни нахшиларға айландурған. Тәржиманни меһман қилған хәнзу аял шундақ көп нахшиларни ядлап үгәнгән еди. Бир күни униң өйигә аял хошниси кирип қалди. Хошниси Муқәддәс Китапни һеч оқуп бақмиған яки Худа тоғрилиқ һеч қандақ тәлим аңлап бақмиған еди. Тәржиманни һәйранни қалдурғини шуки, ойлимиған йәрдин Мәсиһий аял өз хошнисиға бир нахша ейтип беришкә башлиди. Нахшиниң аһаңи интайин муңлуқ болуп, нахшиниң тексти «Һекмәт топлиғучи»ниң биринчи бап, 1-11-айәтлири еди. Тәржиман: «Бу һәсрәтлик нахша хошнисиға қандақ тәсир көрситәр?» дәп ойлап олтарди. Йәнә ойлимиған йәрдин хошниси көзигә яш жүгүрткән һалда: «Мана бизниң һаятимизғу! Бу әҗайип китапму немә?!» дәп кәтти. Кейин у көп қетим келип, етиқат йоли тоғрилиқ сориди. Худаниң «Һекмәт топлиғучи» дегән китапта болған муддиаси әмәлгә ашурулди; бу хошниниң диққәт-етивари қозғалди вә шуниңдәк техиму көп нәтиҗиләр чиқти.

Биз ибраний тилидики «Коһәләт» дегән сөзни «һаятлиққа һекмәт топлиғучи», қисқартилған шәкилдә «һекмәт топлиғучи» дәп тәрҗимә қилдуқ. Муқәддәс Китапта «коһәләт» дегән бу сөз интайин аз учрайду. Униң «топлиғучи», «йиққучи» дегән мәнаси бар. У немини топлайду, дегән мәсилигә кәлсәк, бәзи алимлар: «адәмләрни топлайду» дәп қарап «коһәләт» дегәнни «вәз ейтқучи» «тәлим бәргүчи» дәп тәрҗимә қилған. Бизниң чүшәнчимиз бойичә, бу сөз бәлким Сулайманниң өй-пикирлирини, хуласилирини рәтләп тәртипкә селишини көрситиши мүмкин. Шуңа бәзиләр «мутәпәккур», «тәпәккурчи» яки «пәйласоп» дәп тәрҗимә қилған. Биз «коһәләт» дегән сөзниң толуқ мәнаси «пүтүн зеһнини жиғип хуласә чиқарғучи, йәкүнләрни топлиғучи» дәп қарап, «һаятлиққа һекмәт топлиғучи» яки қистартилған «һекмәт топлиғучи»ни мувапиқ бир тәрҗимиси дәп ойлидуқ. «һаятлиқни хуласлиғучи» яки «хуласлиғучи» дәп тәрҗимә қилинишларму мувапиқ бирхил тәрҗимиси болалайду.

«Қошумчә сөз»имиздә Сулайманниң «тейилип кәткәнлиги», униң һаят тоғрисидики чүшинишлиригә болған роһий чәклимиләр, шуниңдәк униң бәзи ачқучлуқ баянлири вә у қойған соалларға Тәвраттики пәйғәмбәрләрниң бәргән җаваплири, шундақла Инҗил қисимлиридин алған бәзи җаваплар үстидә тохтилимиз. Мошу йәрдә биз пәқәт оқурмәнгә китаптики икки «ачқучлуқ ибарә»ни көрсәтмәкчимиз: —

1-ибарә: «**Қуяш астида**» (1:3 қатарлиқларда) яки «**асманлар астида**» (1:13 қатарлиқларда) — бу ибарә китаптики асасий нуқтинәзәрни йорутуп бериду. Бу китап инсаний көзқараштин (Худаниң ирадиси билән) йезилған. китапниң мәзмунини ибраний пәйғәмбәрләр қобул қилған «**асмандин кәлгән**» яки «**асманниң жуқурисидин кәлгән**» вәһийләр тоғрилиқ баянлар билән селиштурушқа болиду; йәни «Һекмәт топлиғучи» дегән китапта «**асманниң астидин**», — инсанлардин болған көзқараш баян қилинған; пәйғәмбәрләрниң вәһийлири болса — һәммиси Пәрвәрдигарниң көзқариши бойичә, «асманниң жуқурисидин» кәлгән.

Мәсилән, «Әз.» 1:1 «**Асманлар ечилип, Худаниң аламәт көрүнүшлирини көрдүм**»;

Яки Инжил «Фил.» 3:20 «**Бизниң пухралиғимиз болса әрштидур, биз дәл шу йәрдин Ниҗаткарниң чүшүшини интизарлиқ билән күтмәктимиз. У болса Рәббимиз Әйса Мәсиһдур**».

«1Пет.» 1:12 «**... бүгүнки күндә бу ишлар әрштин әвәтилгән Муқәддәс Роһниң күчи билән силәргә хуш хәвәрни йәткүзгүчиләр арқилиқ ... җакаланди. Һәтта пәриштиләрму бу ишларниң теги-тәктини сәпселип чүшүнивелишқа тәлпүнмәктә**».

Шуңа, расуллар вә пәйғәмбәрләр қобул қилған бу вәһийләр билән Сулайманниң «Һекмәт топлиғучи»дики баянлири бир-биригә пүтүнләй охшимайдиған икки көзқараштин ейтилғандур.

2-ибарә: «**инсанниң барлиқ күнлиридә**» яки «**санақлиқ күнлиридә**» (2:3 қатарлиқлар).

китаптики түп көзқараш бу дуниядики ишларға қаритилған. китапта өлүмдин кейинки ишлар тоғрисида наһайити аз сөзлиниду вә һәтта өлүмдин кейинму һаят барму? дәп сорайду. Биз буниму Худа пәйғәмбәрләргә тапшурған вәһийләр билән селиштурсақ болиду: —

Давут пәйғәмбәр, «Зәбур» 17:13-15: —

«**Орнуңдин турғайсән, и Пәрвәрдигар,**
Униң йолини тосуп, йәргә йәксан қилғайсән,
Җенимни рәзил адәмдин қутқузғин, қиличиң билән;
Мени қолуң билән кишиләрдин,
Йәни мошу дәвирдики кишиләрдин қутқузғин;
Уларниң несивиси болса мошу дунiядиладур;
Сән уларниң қарнини немәтлириң билән толдурисән;
Уларниң көңли пәрзәнтлири билән қанди,
Балилириға байлиқлирини қалдуриду.
Мән болсам, һәққанийлиқта йүзүңгә қариғучи болимән;
Ойғанғинимда (қиямәт күнидә)**, Сениң дидариңдин сөйүнимән!**»

Расул Павлус, Инҗилда «2Кор.» 4:18: «**Шуңа биз көз билән көргили болидиған ишларға әмәс, бәлки көрүлмәс ишларға көз тикимиз; чүнки көрүлгән ишлар вақитлиқ, амма көрәлмәс ишлар мәңгүлүктур**» — дәйду.

Биз тәрҗимә давамида, «Һекмәт топлиғучи»ни тәтқиқ қилған мәнбәләр ичидин, әнглийәлик алим вә ибранийшунас Дерик Киднерниң «Һекмәт топлиғучи» («Екклесиястис») дегән китавидин көп пайдиландуқ.

Биз китаптики һәр хил мәзмунларни төвәндикидәк тизип чиқтуқ, буниңдин оқурмәнләр «Һекмәт топлиғучи»ниң ойлиған темилирини чүшинип йетәләйду.

1:1-2	Кириш сөз: мутләқ бемәналиқ.
1:3-11	Тәбиәтниң бемәналиқлиғиниң сүпәтлиниши.
1:12-15	Мувәппәқийәтниң өзи бемәналиқтур.
1:16-18	Билимни ашурушниң өзи бемәналиқтур
2:1-3	Ләззәтни издәшниң бемәналиқлиғи
2:4-11	Бай болушниң бемәналиқлиғи
2:12-17	Даналиқ әхмиқанилиқтин әвзәл
2:18-23	Ишләшкә җан пида қилишниң бемәналиқлиғи
2:12-26	Өз әмгигидин һозур елиш
3:1-11	Һаятниңму өзигә чушлуқ пәсли бар
3:12-15	Бәзи хуласиләр
3:16-4:3	Адаләтсизлик, җәбир-зулум мәсилиси
4:4-8	Риқабәт вә ачкузлукниң бемәналиқлиғи
4:9-12	Әмгәк мевисидин ортақ бәһриман болуш пайдилиқтур
4:13-16	Абройниң бимәналиғи

5:1-7	Йениклик билән ичкән қәсәмләр
5:8-9	Һөкүмәтниң чириклишиши
5:10-12	Ачкөзлүк
5:13-17	«Бай болай» дегүчи һаятлиқтин һозур алалмайду
5:18-20	Әмгәк мевисидин һозур елиш
6:1-9	Һәммә адәм һаятлиқтин һозур алалмайду
6:10-12	Һаяттики тәсадипийлиқтин чиққан бемәналиқлири
7:1-4	Һаят қисқа, өлүмдин қачқили болмайду.
7:5-12	Даналиқ вә әхмиқанилик тоғрилиқ бәзи һекмәтләр
7:13-14	Дана киши Худаниң бекиткәнлиригә бойсуниду.
7:15-18	Худаниң адиллиғи бәзи ишларда көрүнмәйду (1)
7:19-29	Һеч ким һәққаний болмиғачқа, даналиқ зөрүрдур.
8:1-9	Инсанлар һакимийәт сүргәндә, даналиқниң чәклиликлиги көрүниду
8:10-14	Худаниң адиллиғи бәзи ишларда көрүнмәйду (2)
8:15-17	Бәзи хуласиләр
9:1-6	Адәм һамини өлиду
9:7-10	Һаят қисқа, униң һозурини әтиварлаш керәк
9:11-12	Пәйт вә тәсадипийлиқ
10:9-13	Даналиқ вә әхмиқанилик тоғрилиқ башқа бәзи һекмәтләр
10:2-7	Һөкүмранларниң әхмиқанилиги уларниң даналиғини йоққа чиқириду
10:8-15	Даналиқ вә әхмиқанилик тоғрилиқ башқа бәзи һекмәтләр
10:16-20	Ахмақ һөкүмранлар мәсилиси
11:1-6	Келәчәкни билмигәчкә, бүгүн тиришчанлиқ көрситишкә тоғра келиду
11:7-10	Һаятлиқтин һозур елиш — Худадин қорқуш-әйминиш ичидә болуши керәк
12:1-7	Қерилиқ вә өлүм тез келидиған болғачқа, Худадин қорқ!
12:8-11	Хуласә: «Һекмәт топлиғучи»ниң нәсиһити данадур.
12:12-14	Ахирқи хуласә: «Худадин әйминип-қорқуп униң әмирлиригә әмәл қил!»

Һекмәт топлиғучи

«Һәммә иш бемәналиқтур!»

1 [1] Йерусалимда падиша болған, Давутниң оғли «Һекмәт топлиғучи»ниң сөзлири: —
[2] «Бемәналиқ үстигә бемәналиқ!» — дәйду «Һекмәт топлиғучи» — «Бемәналиқ үстигә
бемәналиқ! Һәммә иш бемәналиқтур!».
[3] Қуяш астида тартқан җапалиридин инсан немә пайдиға еришәр?
[4] Бир дәвир өтиду, йәнә бир дәвир келиду;
Бирақ йәр-зимин мәңгүгә давам қилиду;
[5] Күн чиқиду, күн патиду;
Вә чиқидиған җайға қарап йәнә алдирап маңиду.
[6] Шамал җәнупқа қарап соқиду;
Андин бурулуп шималға қарап соқиду;
У айлинип-айлинип,
Һәрдайим өз айланма йолиға қайтиду.
[7] Барлиқ дәриялар деңизға қарап ақиду, бирақ деңиз толмайду;
Дәриялар қайси җайға аққан болса,
Улар йәнә шу йәргә қайтиду.
[8] Барлиқ ишлар җапаға толғандур;
Уни ейтип түгәткүчи адәм йоқтур;
Көз көрүштин,
Қулақ аңлаштин һәргиз тоймайду.
[9] Болған ишлар йәнә болидиған ишлардур;
Қилған ишлар йәнә қилиниду;
Қуяш астида һеч қандақ йеңилиқ йоқтур.
[10] «Мана, бу йеңи иш» дегили болидиған иш барму?
У бәрибир биздин бурунқи дәвирләрдә аллиқачан болуп өткән ишлардур.
[11] Бурунқи ишлар һазир һеч әсләнмәйду;
Вә кәлгүсидә болидиған ишларму улардин кейин яшайдиғанларниң есигә һеч кәлмәйду.

1:1 **«Һекмәт топлиғучи»** — язғучи өзиниң Сулайман екәнлигини көрситиду. Бу нуқта 16-айәт, 2:7-айәт қатарлиқларда испатлиниду. Китапниң нами әслий ибраний тилида «Қоһәләт» дейилиду, униң мәнаси: «топлиғучи» «рәтлигүчи» дегән мәнада болуп, биз уни «Һекмәт топлиғучи» *(демәк, «ой-пикирләрни рәтлигүчи»)* дәп тәрҗимә қилдуқ. Бәзиләр уни йәнә «Тәлим бәргүчи», «Вәз ейтқучи» дәпму тәрҗимә қилиду.

1:2 **«Бемәналиқ үстигә бемәналиқ!»** — ибраний тилида «бемәналиқларниң бемәналиғи!». Бу худди «Күйләрниң күй» «әң гөзәл күй» дейилгәнгә охшаштур, «бемәналиқларниң бемәналиғи» бәлким «һаятлиқ аләмдә «әң бемәналиқ иштур!»» дегәнни билдүрүши мүмкин.

1:2 Зәб. 61:10; 143:4

1:3 **«Қуяш астида»** — бу «Һекмәт топлиғучи»дики ачқучлуқ сөздур. Язғучиниң баянлириниң көпинчиси «асмандин *(Худадин)* кәлгән вәһий» билән әмәс, бәлки «қуяш астида» яки «аптап асти»дики көзқараш билән ейтилған. У қәстән шундақ көз-қарашни сөзләйду. «Кириш сөз» вә «қошумчә сөз»имизниму көрүң.

1:3 Топ. 2:22; 3:9

1:4 Зәб. 103:5

1:7 Аюп 38:8, 9, 10; Зәб. 103:8-10

1:9 Топ. 3:15

1:11 **«... кәлгүсидә болидиған ишларму улардин кейин яшайдиғанларниң есигә һеч кәлмәйду»** — демәк, йеңи дәвирдә «йеңи» дейилгән бир иш чиққан болса, шу иш әмәлийәттә бурунқи дәвирдләрдә мәвҗут болған иштур. Һазирқи дәвирдикиләр бурунқи дәвирләрни билмәйду яки унтуған, бу ишни «йеңи!» дәйду.

Сулайманниң тәҗрибиси

[12] Мәнки һекмәт топлиғучи Йерусалимда Исраилға падиша болғанмән;[13] Мән даналиқ
билән асманлар астида барлиқ қилинған ишларни қетирқинип издәшкә көңүл қойдум
—
Хуласәм шуки, Худа инсан балилириниң өз-өзини бәнд қилип упритиш үчүн, уларға
бу еғир җапани тәғдим қилған![14] Мән қуяш астидики барлиқ қилинған ишларни көрүп
чиқтим, —
Мана, һәммиси бемәналиқ вә шамални қоғлиғандәк иштин ибарәттур.
[15] Әгирни түз қилғили болмас;
Кәмни толуқ дәп санiғили болмас.
[16] Мән өз көңлүмдә ойлинип: «Мана, мән улуқлинип, мәндин илгири Йерусалим үстигә
барлиқ һөкүм сүргәнләрдин көп даналиққа ериштим; мениң көңлүм нурғун даналиқ вә
билимгә еришти» — дедим.
[17] Шуниң билән даналиқни билишкә, шуниңдәк тәлвилик вә әхмиқаниликни билип йе-
тишкә көңүл қойдум; мошу ишниму шамал қоғлиғандәк иш дәп билип йәттим.[18] Чүнки
даналиқниң көп болуши билән азап-оқубәтму көп болиду; билимини көпәйткүчиниң
дәрд-әлимиму көпийду.

Тамашини тетип беқиш

2 [1] Мән көңлүмдә: «Қени, мән өзәмгә тамашиниң тәмини тетиғузуп бақимән;
көңлүм ечилсун!» — дедим. Бирақ мана, буму бемәналиқтур. [2] Мән күлкә-чақчаққа
«Тәлвилик!» вә тамашиға «Униң зади немә пайдиси?» — дедим.[3] Көңлүмдә өз бәдинимни
шарап билән қандақ роһландурғили болидиғанлиғини (даналиқ билән өзәмни
йетәклигән һалда) билишкә берилип издәндим, шуниңдәк «санақлиқ күнлиридә инсан
балилириға яхшилиқ йәткүзидиған немә пайдилиқ ишлар бар?» дегән түгүнни йәшсәм
дәп әхмиқаниликни қандақ тутуп йетишим керәклигини интилип издидим.
[4] Мән улуқ қурулушларға кириштим; өзәм үчүн өйләрни салдим; өзәм үчүн үзүмзар-
ларни тиктим; [5] Өзәм үчүн шаһанә бағ-бағчиларни ясидим; уларда һәр хил мевә бери-
диған дәрәқләрни тиктим; [6] Өзәм үчүн ормандики барақсан дәрәқләрни убдан суғириш
үчүн, көлчәкләрни ясап чиқтим; [7] Қулларға вә дедәкләргә егә болдум; өйүмдә улар-
дин туғулғанларму мениңки еди; Йерусалимда мәндин илгири болғанларниң һәм-
мисиниңкидин көп мал-варанлар, қой вә кала падилирим бар болди. [8] Өз-өзәмгә ал-
тун-күмүчләрни, падишаларниң һәм һәр қайси өлкиләрниң һәр хил әтиварлиқ алаһидә
гөһәрлирини жиғдим; қиз-жигит нахшичиларға һәмдә адәм балилириниң дилкөйәрли-
ригә, йәни көплигән гөзәл кенизәкләргә егә болдум.
[9] Улуқ болдум, Йерусалимда мәндин илгири болғанларниң һәммисидин зиядә ронақ
таптим; шундақ болғини билән даналиғим мәндин кәтмиди. [10] Көзлиримгә немә яққан

1:15 **«... толуқ дәп санiғили болмас»** — демәк, тәминлигили болмас.
2:1 **«көңлүм ечилсун»** — бу ибариниң башқа бирхил тәрҗимиси: «яхшиму-яхши әмәсму, көрүп бақай».
2:1 Луқа 12:19
2:3 **«Даналиқ билән өзәмни йетәклигән һалда»** — мошу ибариниң мәнаси: «Бу ишларниң һәммисидә у һәрдайим өз-өзигә диққәт қилип, қилған ишларниң раст әһмийити бар-йоқлуғини тәкшүрәтти» дегәнлик болуши мүмкин. **«әхмиқаниликни ... тутуп йетиш»** — Сулайманниң «әхмиқанилик»ни «тутуп йетиш»и болса һаятниң әһмийитини, адәмгә «яхшилиқ йәткүзидиған ... пайдилиқ ишлар»ни тепишқа тосалғу болидиған бирәр сир барму-йоқму?» дегән мәсилини тәкшүрүш үчүн еди.
2:8 **«алтун-күмүчләр»** — ибраний тилида: «күмүч-алтунләр».
2:9 **«...шундақ болғини билән даналиғим мәндин кәтмиди»** — 3-айәттә дейилигәндәк, у йәнила бу қилған

болса, мән шуни униңдин айимидим; өз көңлүмгә һеч қандақ хошаллиқни як демидим; чүнки көңлүм барлиқ әҗримдин шатланди; мана, булар өз әҗримдин болған несивәм еди. [11] Андин өз қолум ясиғанлириниң һәммисигә, шундақла сиңдүргән әҗримниң нәтиҗисигә қарисам, мана, һәммиси бемәналиқ вә шамални қоғлиғандәк иш еди; булар қуяш астидики һеч пайдиси йоқ ишлардур.
[12] Андин зеһнимни жиғип уни даналиққа, тәлвилик вә әхмиқаниликкә қарашқа қойдум; чүнки падишадин кейин туридиған адәм немә қилалайду? — қилсиму аллиқачан қилинған ишлардин ибарәт болиду, халас! [13] Шуниң билән нур қараңғулуқтин әвзәл болғандәк, даналиқниң биғәрәзликтин әвзәллигини көрүп йәттим.
[14] Дана кишиниң көзлири бешидидур, ахмақ болса қараңғулуқта маңиду; бирақ уларға охшаш бирла ишниң болидиғанлиғини чүшинип йәттим. [15] Көңлүмдә: «Ахмаққә болидиған иш маңиму охшаш болиду; әнди мениң шундақ дана болушумниң зади немә пайдиси?!» — дедим. Андин мән көңлүмдә: «Бу ишму охшашла бемәналиқтур!» — дедим.
[16] Чүнки мәңгүгә дана киши ахмаққә нисбәтән һеч артуқ әсләнмәйду; чүнки кәлгүсидики күнләрдә һәммә иш аллиқачан унтулуп кетиду; әнди дана киши қандақ өлиду? — Ахмақ киши билән биллә![17] Шуңа мән һаятқа өч болдум; чүнки қуяш астида қилинған ишлар маңа еғир кәлətти; һәммиси бемәналиқ вә шамални қоғлиғандәк иш еди. [18] Шуниңдәк мән қуяш астидики барлиқ әҗримгә өч болдум; чүнки буни мәндин кейин кәлгән кишигә қалдурмаслиққа амалим йоқ еди. [19] Униң дана яки ахмақ екәнлигини ким билиду? У бәрибир мән җапалиқ билән сиңдүргән һәмдә даналиқ билән ада қилған қуяш астидики барлиқ әҗрим үстигә һөкүм сүриду. Буму бемәналиқтур.
[20] Андин мән райимдин яндим, көңлүм қуяш астидики җапа тартқан барлиқ әҗримдин үмүтсизлинип кәтти. [21] Чүнки әҗрини даналиқ, билим вә әп билән қилған бир адәм бар; бирақ у әҗрини униңға һеч ишлимигән башқа бирисиниң несивиси болушқа қалдуруши керәк. Буму бемәналиқ вә интайин аччиқ күлпәттур. [22] Чүнки инсан қуяш астида өзини упритип, өзиниң барлиқ әмгигидин вә көңлиниң интилишлиридин немигә егә болиду? [23] Чүнки униң барлиқ күнлири азаплиқтур, униң әҗри ғәшлиқтур; һәтта кечидә униң көңли һеч арам тапмайду. Буму бемәналиқтур.
[24] Инсан үчүн шуниңдин башқа яхши иш йоққи, у йейиши, ичиши, өз җенини өз әҗридин һозур алдурушидин ибарәттур; буни Худаниң қолидиндур, дәп көрүп йәттим. [25] Чүнки униңсиз ким йейәлисун яки бесип ишлийәлисун? [26] Чүнки у өз нәзиригә яқидиған адәмгә даналиқ, билим вә шатлиқни ата қилиду; бирақ гунакар адәмгә у мал-мүлүк жиғип-топлашқа җапалиқ әмгәкни бериду, шуниңдәк у жиғип-топлиғинини Худаниң нәзиридә яхши болғанға тапшуридиған қилиду. Буму бемәналиқ вә шамални қоғлиғандәк иштин ибарәттур.

ишларниң раст әһмийити бар-йоқлуғиға диққәт қилип, тәкшүрүп жүрәтти.
2:12 Топ. 1:17; 7:23
2:14 **«...уларға охшаш бирла ишниң болидиғанлиғи»** — бу «бирла иш» өлүмни демәкчи.
2:22 Топ. 1:3; 3:9
2:24 Топ. 3:12, 22; 5:18; 8:15
2:25 **«Чүнки униңсиз ким йейәлисун яки бесип ишлийәлисун?»** — башқа икки хил тәрҗимиси: «Униңсиз ким йейәлисун яки һозур алалисун?» яки «Мениңдин *(Сулаймандин)* башқа ким йейәлисун, яки бесип ишлийәлисун?».
2:26 Аюп 27:16, 17; Пәнд. 28:8; Топ. 3:13

Һаят пәсиллири

3 [1] Һәр бир ишниң мувапиқ пәсли бар, асманлар астидики һәммә арзуниң өз вақтиму бар;
[2] Туғулушниң бир вақти бар, өлүшниңму бир вақти бар;
Тикиш вақти бар, тикилгәнни сөкүш вақти бар;
[3] Өлтүрүш вақти бар, сақайтиш вақти бар;
Бузуш вақти бар, қуруш вақти бар;
[4] Жиғлаш вақти бар, күлүш вақти бар;
Матәм тутуш вақти бар, уссул ойнаш вақти бар;
[5] Ташларни чөриветиш вақти бар, ташларни жиғип-топлаш вақти бар;
Қучағлаш вақти бар, қучағлаштин өзини тартиш вақти бар;
[6] Издәш вақти бар, йоқалди дәп ваз кечиш вақтиму бар;
[7] Житиш вақти бар, тикиш вақти бар;
Сүкүт қелиш вақти бар, сөз қилиш вақти бар;
[8] Сөйүш вақти бар, нәпрәтлиниш вақти бар;
Уруш вақти бар, течлиқ вақти бар.

Инсан Худа бекиткән вақит-пәсилләрни билмәйду

[9] Ишлигән өз ишлигинидин немә пайда алиду? [10] Мән Худа инсан балилириға жүклигән,
ишләп жапа тартиш керәк болған ишни көргәнмән. [11] У һәр бир ишниң вақти кәлгәндә
гөзәл болидиғанлиғини бекиткән; у йәнә мәңгүлүкни инсанларниң көңлигә салған;
шуңа, инсан Худаниң өз һаятиға баштин ахирғичә немини бекиткәнлигини билип йәтмәстур.
[12] Инсанларға һаятида шатлиниш вә яхшилиқ қилиштин башқа әвзәл иш йоқ екән дәп
билип йәттим. [13] Шундақла йәнә, һәр бир кишиниң йейиш-ичиши, өзиниң барлиқ әҗридин һозур елиши, мана бу Худаниң соғисидур.
[14] Худаниң қилғанлириниң һәммиси болса, мәңгүлүк болиду, дәп билимән; униңға һеч
нәрсини қошушқа вә униңдин һеч нәрсини еливетишкә болмайду; Худаниң уларни
қилғанлириниң сәвәви инсанни Өзидин әйминдүрүштур. [15] Һазир болғанлири өткәндиму болғандур; кәлгүсидә болидиған иш аллиқачан болғандур; Худа өткән ишларни
сорайду.

Адаләтсиз ишлар

[16] Мән қуяш астида йәнә шу ишни көрдүмки — сорақ орнида, шу йәрдә һелиһәм рәзиллик туриду; һәққанийлиқ туруш керәк болған җайда, мана рәзиллик туриду! [17] Мән
көңлүмдә: «Худа һәққаний һәм рәзил адәмни сораққа тартиду; чүнки һәр бир арзу-мәхсәт вә һәр бир ишниң өз вақти бар» — дедим.

3:1 «һәр бир ишниң мувапиқ пәсли бар, ... һәммә арзуниң өз вақтиму бар» — оқурмәнләр ишларниң «өз пәсли» яки «өз вақти» дегәнниң «Худа бекиткән вақит»ни яки болмиса пәқәт «мувапиқ, тоғра кәлгән вақит»ни көрситидиғанлиғини пәриқ етиши керәк.

3:5 1Кор. 7:5

3:9 Топ. 1:3

3:11 «У һәр бир ишниң вақти кәлгәндә гөзәл болидиғанлиғини бекиткән...» — бу айәт интайин муһим. Худа инсанларға, көңлидә һаятиниң мәңгүлүк әһмийитини сезишни ата қилған. Бирақ өз гуналири түпәйлидин, инсанлар буниң әһмийитиниң зади немә екәнлигини, Худаниң өзлири үчүн бекиткән планиниң вақти-саатлирини билип йәтмәйду. «Қошумчә сөз»имиздә униң үстидә тохтилимиз.

3:15 «Худа өткән ишларни сорайду» — «сорайду» дегәнниң ибраний тилидики башқа мәнаси «издәйду». «Өткән ишларни сорайду» дегәнниң мәнаси: «Худа өткән ишларни сүрүштүрүп адәмләрдин һесап алиду» дегәнлик болса керәк.
–Башқа бирхил тәрҗимиси: «Худа өткән ишларни йәнә болғузиду».

[18] Мән көңлүмдә: — Бундақ болуши инсан балилириниң сәвәвидиндур; Худа уларни си-
нимақчи, бу ишлар улар өзлириниң пәқәт һайванларға охшаш екәнлигини көрүши үчүн
болған, дәп ойлидим. [19] Чүнки инсан балилириниң бешиға келидиғини һайванларғиму
келиду, уларниң көридиғини охшаш болиду. Улардин алдинқиси қандақ өлгән болса,
кейинкисиму шундақ өлиду, уларда охшашла бирла нәпәс бардур. Инсанниң һайван-
лардин һеч артуқчилиғи йоқ; чүнки һәммә иш беменаликтур. [20] Уларниң һәммиси бир
жайға бариду; һәммиси топа-чаңдин чиққан, һәммиси топа-чаңға қайтиду. [21] Ким адәм
балилириниң роһини билиду? У жуқуриға чиқамду, буни ким билиду? Һайванларниң
роһи, у йәр тегигә чүшәмду, ким билиду?
[22] Шуниң билән мән инсанниң өз әжридин һозурлинишидин артуқ иш йоқтур, дәп көр-
дум; чүнки мана, бу униң несивисидур; чүнки уни өзидин кейин болидиған ишларни
көрүшкә ким елип келиду?

Җәбир-зулумға қараш

4 [1] Андин мән қайтидин зеһнимни жиғип қуяш астида дайим болуватқан барлиқ
зорлуқ-зумбулуқни көрдүм; мана, езилгәнләрниң көз яшлири! Уларға һеч тәсәлли
бәргүчи йоқ еди; уларни әзгәнләрниң күчлүк йөләнчүки бар еди, бирақ езилгәнләргә
һеч тәсәлли бәргүчи йоқ еди. [2] Шуңа мән аллиқачан өлүп кәткән өлгүчиләрни техи
һаят болған тирикләрдин үстүн дәп тәриплидим; [3] шундақла бу икки хил кишиләрдин
бәхитлиги техи апиридә болмиған кишидур; чүнки у қуяш астида қилинған
яманлиқларни һеч көрүп бақмиған.

Рәқипликниң бемәналиғи

[4] Андин мән барлиқ әжир вә барлиқ хизмәтниң утуқлиридин шуни көрүп йәттимки, у
инсанниң йеқинини көрәлмәслигидин болиду. Буму бемәналиқ вә Шамални қоғлиған-
дәк иштур.
[5] Ахмақ қол қоштуруп, өз гөшини йәйду.
[6] Жапа чекип шамални қоғлап очумини тошқузимән дегәндин, чаңгилини тошқузуп ха-
тирҗәмликтә болуш әладур.

Ачкөзлүкниң түрткисидә ишләш

[7] Мән йәнә зеһнимни жиғип, қуяш астидики бир бемәналиқни көрдум; [8] бириси ялғуз,
тикәндәк болсиму, шундақла нә оғли нә ака-укиси болмисиму — бирақ униң жапасиниң
ахири болмайду, униң көзи байлиқларға тоймайду. У: «Мән бундақ жапалиқ ишләп, же-
нимдин зади кимгә яхшилиқ қалдуримән?» — дегәнни соримайду. Буму бемәналиқ вә
еғир жападин ибарәттур.

3:20 Яр. 3:19
4:1 **«Уларни әзгәнләрниң күчлүк йөләнчүки бар еди»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «Уларни әзгүчиләр тәрәптә күч бар еди».
4:5 Пәнд. 6:10; 24:33
4:6 **«Җапа чекип Шамални қоғлап очумини тошқузимән дегәндин, чаңгилини тошқузуп хатирҗәмликтә болуш әладур»** — 4-айәттә мәнпәәт-аброй издәшниң бемәналиғи көрситилиду; 5-айәттә «Һеч немә қилмаймән, пайдиси йоқ» дегән һорунлуқ позитсийини әйипләйду: 6-айәттә бу икки йолниң оттуридики дурус йолни көрситилиду.
4:8 **«Бириси ялғуз, тикәндәк болсиму, ...»** — ибраний тилида «Бириси ялғуз, иккинчиси *(иккинчи адәм)* йоқ болған һалда болсиму,...». **«У: «Мән бундақ җапалиқ ишләп, җенимдин зади кимгә яхшилиқ қалдуримән?» — дегәнни соримайду»** — бәзи башқа тәрҗимиләрдә: «У: «Мән зади ким үчүн җапалиқ ишләп, өз җенимдин яхшилиқни қалдуримән?» — дәп өкүниду» дәп оқулиду.

Һәмраһлиқ

[9] Икки бирдин яхшидур; чүнки икки болса әмгигидин яхши инъам алиду. [10] Жиқилип
кәтсә, бириси һәмраһини йөләп көтириду; бирақ ялғуз һаләттә жиқилип кәтсә, йөлиги-
дәк башқа бириси йоқ болса, бу кишиниң һалиға вай!
[11] Йәнә, иккиси биллә ятса, бир-бирини иллитиду; лекин бириси ялғуз ятса қандақ ил-
литилсун?[12] Йәнә, бирәв ялғуз бир адәмни йеңивалған болса, иккиси униңға тақабил
туралайду; шуниңдәк үч қат арғамча асан үзүлмәс.

Инавәтниң беһудилиги

[13] Кәмбәғәл амма ақил жигит йәнә несиһәтниң әтиварини қилмайдиған қери ахмақ
падишадин яхшидур; [14] Чүнки гәрчә у бу падишаниң падишалиғида кәмбәғәл болуп
туғулған болсиму, у зиндандин тәхткә олтиришқа чиқти.
[15] Мән қуяш астидики барлиқ тирикләрниң әшу иккинчини, йәни падишаниң орнини
басқучини, шу жигитни қоллайдиғанлиғини көрдум. [16] Барлиқ хәлиқ, йәни уларниң ал-
дида турған барлиқ пухралар санақсиз болсиму, бирақ улардин кейинкиләр жигиттин-
му рази болмайду; буму бемәналиқ вә шамални қоғлиғандәк иштур.

Несиһәт — башқиларға ихласмән көрүнүшкә тиришиштин һези бол

[17] Худаниң өйигә барғанда, авайлап жүргин; ахмақларчә қурбанлиқларни сунуш үчүн
әмәс, бәлки аңлап бойсунуш үчүн йеқинлашқин; чүнки ахмақлар рәзиллик қиливатқи-
ни билмәйду.
5 [1] Ағзиңни йениклик билән ачма; көңлүң Худа алдида бир немини ейтишқа
алдирмисун; чүнки Худа әршләрдә, сән йәр йүзидидурсән; шуңа сөзлириң аз болсун.
[2] Чүнки иш көп болса чүшму көп болғандәк, гәп көп болса, ахмақниң гепи болуп қалиду.
[3] Худаға қәсәм ичсәң, уни ада қилишни кечиктүрмә; чүнки У ахмақлардин һозур алмай-
ду; шуңа қәсимиңни ада қилғин. [4] Қәсәм ичип ада қилмиғандин көрә, қәсәм ичмәсли-
гиң түзүктур. [5] Ағзиң тениңни гунаниң ихтиярiға қоювәтмисун; пәриштә алдида: «Хата
сөзләп салдим» демә; немишкә Худа гепиңдин ғәзәплинип қоллириң ясиғанни һалак
қилиду? [6] Чүнки чүш көп болса бемәналиқму көп болиду; гәп көп болсиму охшаштур;
шуңа, Худадин қорққин!

4:14 «Гәрчә у бу падишаниң падишалиғида кәмбәғәл болуп туғулған болсиму,...» — бу айәтниң қайси гәвдилик әһвални көрсәткәнлиги һазир бизгә еник әмәс.

4:16 «...йәни уларниң алдида турған барлиқ пухралар» — «улар» дегән ким? Бәлким биринчи «қери» падиша вә униңдин кейин тәхткә олтарған жигитни көрситиши мүмкин. **«барлиқ пухралар санақсиз болсиму, бирақ улардин кейинкиләр жигиттинму рази болмайду»** — Сулайман мәлум бир мисал тоғрилиқ сөзләватиду. Бу «қери падиша» Саул падишаға, «яш жигит» Давут падишаға охшитилиду; бирақ дәл уларниң өзини көрсәтмәйду (*Давут зинданда ятмиған*). Гәпниң поскаллиси шуки, жутниң пикри таянчисиздур; иккинчи падиша пәқәт бир мәзгилла қарши елинди, бирақ хәлиқ тезла униңдин йүз өрүп, униң төһписини унтуп, уни қоллимиди. Бу бир бемәналиқ!

4:17 «...ахмақларчә қурбанлиқларни сунуш үчүн әмәс, бәлки аңлап бойсунуш үчүн йеқинлашқин» — бу несиһәтниң мәнаси қурбанлиқлар яхши әмәс, дегәнлик әмәс, әлвәттә; пәқәт қурбанлиқни ахмақларчә, бемәна сунмаслиқ керәк, дегәнликтур.

5:2 «... гәп көп болса, ахмақниң гепи болуп қалиду» — бу сөзләрдә көздә тутулғини бәлким ахмақларниң беһудә қәсәм ичидиғанлиғи болуши мүмкин.

5:3 Чөл. 30:3; Қан. 23:20

5:4 Қан. 23:20, 21

5:5 «пәриштә алдида» — қайси пәриштә? «Пәрвәрдигарниң Пәриштиси» болуши керәк. Ибраний тилида «әлчи» вә «пәриштә» дегәнләр бир сөз биләнла ипадилиниду. Каһин һәм пәриштә Худаниң «әлчи»сидур (*«Мал.» 2:7ни көрүң*).

5:6 Пәнд. 10:19

Нәпәси яман мәнсәпдарлар

[7] Сән намратларниң езилгәнлигини яки йәрлик мәнсәпдарларниң һәқ-адаләтни зо-
раванларчә қайрип қойғанлиғини көрсәң, бу ишлардин һәйран қалма; чүнки мән-
сәпдардин жуқури йәнә бириси көзлимәктә; вә улардинму жуқурисиму бардур. [8] Би-
рақ немила болмисун йәр-тупрақ һәммә адәмгә пайдилиқтур; һәтта падишаниң өзиму
йәр-тупраққа тайиниду.

Пул

[9] Күмүчкә амрақ күмүчкә қанмас, байлиқларға амрақ өз киримигә қанмас; буму бемәна-
лиқтур. [10] Мал-мүлүк көпәйсә, уларни йегүчиләрму көпийиду; мал егисигә уларни
көзләп, улардин һозур елиштин башқа немә пайдиси болсун?
[11] Аз йесун, көп йесун, әмгәкчиниң уйқиси татлиқтур; бирақ байниң тоқлуғи уни ухлат-
мас.

Байлиқларға бағлиқ йәнә бир бемәналиқ

[12] Мән қуяш астида зор бир күлпәтни көрдүм — у болсиму, егиси өзигә зиян йәткүзи-
диған байлиқларни топлаштур; [13] шуниңдәк, униң байлиқлири балаю-апәт түпәйлидин
йоқилишидин ибарәттур. Ундақ адәмниң бир оғли болса, оғлиниң қолиға қалдурғидәк
һеч немиси йоқ болиду. [14] У анисиниң қосиғидинялаңач чиқип, кәткәндиму ялаңач
пети кетиду; у өзиниң җапалиқ әмгигидин қолиға алғидәк һеч немини епкәтәлмәйду.
[15] Мана буму еғир әләмлик иш; чүнки у қандақ кәлгән болса, йәнә шундақ кетиду; әнди
униң шамалғаеришиш үчүн әмгәк қилғининиң немә пайдиси? [16] Униң барлиқ күнлири-
дә йәп-ичкини қараңғулуқта болуп, ғәшлиги, кесәллиги вә хапилиғи көп болиду.

Әмгәкниң мевисидин һозур елиш

[17] Мана неминиң ярамлиқ вә гөзәл екәнлигини көрдум — у болсиму, инсанниң Худа
униңға тәғдим қилған өмриниң һәр бир күнлиридә йейиш, ичиш вә қуяш астидики
барлиқ меһнитидин һозур елиштур; чүнки бу униң несивисидур. [18] Худа һәр бирисини
байлиқларға, мал-дунияға егә болушқа, шуниңдәк улардин йейишкә, өз рисқини қобул
қилишқа, өз әмгигидин һозур елишқа муйәссәр қилған болса — мана булар Худаниң
соғитидур. [19] Чүнки у өмридики тез өтидиған күнлири үстидә көп ойланмайду; чүнки
Худа уни көңлиниң шатлиғи билән бәнд қилиду.

Һәммә адәм һаятниң ләззитини теталмайду

6 [1] Қуяш астида бир яман ишни көрдум; у иш адәмләр арисида көп көрүлиду —
[2] Худа бирисигә байлиқлар, мал-дуния вә иззәт-һөрмәт тәқсим қилди, шуниң билән

5:7 **«Сән намратларниң езилгәнлигини ... көрсәң, бу ишлардин һәйран қалма;»** — Сулайман падиша өзи адил падиша болғини билән, униң төвәндики қатламму-қатлам йәрлик мәнсәпдарларниң чириклишишини тизгинлийәлиши чәкликтур.

5:8 **«Бирақ немила болмисун йәр-тупрақ һәммә адәмгә пайдилиқтур; һәтта падишаниң өзиму йәр-тупраққа тайиниду»** — ибраний тилида бу айәтни чүшиниш тәс. Бизниңчә Сулайман адәмниң диққитини һөкүмәтниң чириклишип кәткәнлигигә әмәс, бәлки әң муһимиға, йәни Худаниң яхшилиғи *(тупрақтики зираәтләр арқилиқ болған яхшилиғи)*ға қаратмақчи. Башқа бирхил тәрҗимиси: «Бирақ умумән қилип ейтқанда, өзи териқчилиқ қилидиған падиша зиминға пайдилиқтур». Бу тәрҗиминиң мәнаси: «Зиминни башқуридиған бириси болса *(болупму падиша өзи териқчилиқни чүшәнсә)*, бу бәрибир һөкүмәтсизликтин, қалаймиқанчилиқтин, һакимийәтсизликтин яхши» дегәндәк. Оқурмәнләр башқа тәрҗимиләрниму учритиши мүмкин.

5:11 **«...бирақ байниң тоқлуғи уни ухлатмас»** — «байниң тоқлуғи» бәлким икки бислиқ сөз болуп: *(1)* униң байлиғидин әнсирәшлири; *(2)* зиядә көп тамақ йәп, һәзим болмаслиғини көрситиши мүмкин.

5:14 Зәб. 48:18-21

5:17 Топ. 2:10, 24; 3:12, 22; 9:7; 11:9

униң өз көңли халиғинидин һеч нәрсиси кам болмиди; бирақ Худа униңға булардин
һозур елишқа муйәссәр қилмиди, бәлки ят бир адәм улардин һозур алиду; мана бу
бемәналиқ вә еғир азаптур.
[3] Бириси йүз бала көрүп көп жил яшиши мүмкин; бирақ униң жил-күнлири шун-
чилик көп болсиму, униң жени бәхитни көрмисә, һәтта гөрни көрмигән болсиму,
туғулуп чачрап кәткән бовақ униңдин әвзәлдур дәймән. [4] Чүнки чачриған бала
бемәналиқ билән келиду, қараңғулуқта кетиду, қараңғулуқ униң исмини қаплайду;
[5] У күнниму көрмигән, билмигән; бирақ һеч болмиғанда у биринчисигә нисбәтән
арам тапқандур.
[6] Бәрһәқ, һелиқи киши һәтта икки һәссә миң жил яшиған болсиму, бирақ бәхитни
көрмисә, әһвали охшаштур — һәр бир киши охшаш бир жайға бариду әмәсму?

Жавапсиз соаллар

[7] Адәмниң тартқан барлиқ жапаси өз ағзи үчүндур; бирақ униң иштиһаси һәргиз қан-
майду. [8] Шундақта дана кишиниң ахмақтин немә артуқчилиғи болсун? Намрат киши
башқилар алдида қандақ меңишни билгән болсиму, униң немә пайдиси болсун? [9] Көз-
ниң көрүши арзу-һәвәсниң уян-буян жүрүшидин әвзәлдур. Бундақ қилишму бемәналиқ
вә шамални қоғлиғандәк иштур. [10] Өтүп кәткән ишларниң болса аллиқачан нами беки-
тилип аталған; инсанниң немә екәнлигиму аян болған; шуңа инсанниң өзидин қудрәт-
лик болғучи билән қаршилишишиға болмайду.
[11] Чүнки гәп қанчә көп болса, бемәналиқ шунчә көп болиду; буниң инсанға немә пайди-
си? [12] Чүнки инсанниң өмридә, йәни униң сайидәк тезла өтидиған мәнасиз өмридики
барлиқ күнлиридә униңға неминиң пайдилиқ екәнлигини ким билсун? Чүнки инсанға
у кәткәндин кейин қуяш астида немә ишниң болидиғанлиғини ким дәп берәлисун?

Йәнә бир қанчә һекмәт вә пакитлар — пакитларға йүзлиниш керәк!

7 [1] Яхши нам-аброй қиммәтлик тутиядин әвзәл; адәмниң өлүш күни туғулуш күнидин
әвзәлдур.
[2] Матәм тутуш өйигә бериш зияпәт-той өйигә бериштин әвзәл; чүнки әшу йәрдә инсан-
ниң ақивити аян қилиниду; тирик болғанлар буни көңлигә пүкүши керәк.
[3] Ғәшлик күлкидин әвзәлдур; чүнки чирайниң пәришанлиғи билән қәлб яхшилиниду.
[4] Дана кишиниң қәлби матәм тутуш өйидә, бирақ ахмақниң қәлби тамашиниң өйидидур.
[5] Ахмақларниң нахшисини аңлиғандин көрә, дана кишиниң тәнбиһини аңлиғин; [6] Чүн-
ки ахмақниң күлкиси қазан астидики янтақларниң параслишидәк, халас; буму бемәна-
лиқтур.

6:3 **«һәтта гөрни көрмигән болсиму,...»** — демәк, у өлмәйду. Башқа бирхил тәржимиси: «вә яки дәпнә қилинмиған болса,...».
6:5 Аюп 3:16; Зәб. 57:8-9
6:10 **«Өтүп кәткән ишларниң ... аллиқачан нами бекитилип аталған»** — мәнаси һәр бир иш алдин-ала Худа тәрипидин бекитилгән болса керәк. **«Инсанниң немә екәнлигиму аян болған»** — башқа бирхил тәржимиси: «Инсанниң немә екәнлигиму билингән *(демәк, Худа тәрипидин)*» *(шуңа униң билән қаршилишиш беһудиликтур)*. Бирақ айәтни инсанниң аҗиз бәндә екәнлигини тәкитләйду, дәп қараймиз.
6:11 **«Чүнки гәп қанчә көп болса,..»** — мошу йәрдә «гәп» инсанниң Худа билән қаршилишидиған гәплирини көрсәтсә керәк. Башқа бирхил тәржимиси: «чүнки беһудиликни көпәйтидиған ишлар көптур...»
6:12 Топ. 8:7; Зәб. 143:4; Яқ. 4:13, 14
7:1 Пәнд. 22:1
7:2 Юһ. 11:31
7:5 Пәнд. 13:18; 15:31, 32
7:6 **«қазан астидики янтақларниң параслишидәк...»** — янтақниң көйгән чағдики авази күчлүк, бирақ тәпти интайин қисқа.
7:6 Зәб. 57:10

Инсанниң қолидин келидиғини чәкликтур

7 Жәбир-зулум дана адәмни наданға айландуриду,
Пара болса қәлбни һалак қилиду.
8 Ишниң айиғи бешидин әвзәл;
Сәвир-тақәтлик роһ тәкәббур роһтин әвзәлдур.
9 Роһуңда хапа болушқа алдирима;
Чүнки хапилиқ ахмақларниң бағрида қонуп ятиду.
10 «Немишкә бурунқи күнләр һазирқи күнләрдин әвзәл?» — демә; чүнки сениң бундақ
сориғиниң даналиқтин әмәс.

Даналиқниң әвзәллиги

11 Даналиқ мирасқа охшаш яхши иш, қуяш нури көргүчиләргә пайдилиқтур. 12 Чүнки
даналиқ пул панаһ болғандәк, панаһ болиду; бирақ даналиқниң әвзәллиги шуки, у өз
егилирини һаятқа ериштүриду.
13 Худаниң қилғанлирини ойлап көр; чүнки У әгир қилғанни ким түз қилалисун?
14 Ават күнидә һозур ал; вә яман күнидиму шуни ойлап көр: — Худа уларниң бирини,
шундақла йәнә бириниму тәң яратқандур; шуниң билән инсан өзи кәткәндин кейин болидиған ишларни билип йетәлмәйду.

«Қуяш астидики» даналиқ

15 Мән буниң һәммисини бемәна күнлиримдә көрүп йәттим; һәққаний бир адәмниң
өз һәққанийлиғи билән йоқилип кәткәнлигини көрдүм, шуниңдәк рәзил бир адәмниң
өз рәзиллиги билән өмрини узартқанлиғини көрдүм. 16 Өзәңни дәп һәддидин зиядә
һәққаний болма; вә өзәңни дәп һәддидин зиядә дана болма; сән өз-өзәңни алақзадә қилмақчимусән? 17 Өзәңни дәп һәддидин зиядә рәзил болма, яки ахмақ болма; өз әжилиң
тошмай туруп өлмәкчимусән? 18 Шуңа, бу агаһни чиң тут, шуниңдин у агаһниму қолуңдин бәрмигиниң яхши; чүнки Худадин қорқидиған киши һәр иккиси билән утуқлуқ болиду.

7:7 «Жәбир-зулум дана адәмни наданға айландуриду,...» — жәбир-зулум жүргүзгән дана киши өзини ақ-қарини пәриқ етәлмәйдиған надан қилиду. Башқа бирхил тәржимиси: «Жәбир-зулум жүргүзгүчи дана кишини сараң қилиду, пара болса уни тәлвә қилиду».

7:16 «Өзәңни дәп һәддидин зиядә һәққаний болма; вә өзәңни дәп һәддидин зиядә дана болма;...» — Сулайманниң мошу гепидин һеч ким: «һәққанийлиқниң «артуқ», «һәддидин зиядә» дәйдиған дәрижиси болиду» дәп ойлимиса керәк. һәққанийлиқ дегән һәққанийлиқтур. Бу йәрдә гәп һәжвийлик, кинайилик билән ейтилған. һалқилиқ сөз «өзәңни дәп» — демәк, һәққаний болмақчи болған бу кишиниң мәхсити Худани тонуш әмәс, пәқәт Худаниң бәрикитигила еришиш дегәндин ибарәт, халас; 15-айәттә дейилгән әһвалға қариғанда, һәққаний вә дана адәмләрму пешкәлликкә учриши мүмкин. Ундақ әһвалда улар агаһландурулмиса, «Немишкә бу күлпәтләр бешимға чүшти» дәп «алақзадә болуп кетиши» мүмкин.
–Башқа бирхил тәржимиси вә чүшәнчиси: «Өзәңни һәддидин зиядә һәққаний көрсәтмә; вә өзәңни һәддидин зиядә дана көрсәтмә. Өз-өзәңни һалак қилмақчимусән?».
–Йәнә башқа бир нәччә хил чүшәнчисиму бар.

7:17 «Өзәңни дәп һәддидин зиядә рәзил болма, яки ахмақ болма;...» — һеч ким Сулайманниң бу гепиниң мәнасини: «Рәзилликниң «нормал» яки ««әқилгә сиғиду» дәйдиған дәрижиси бар» дәп ойлимиса керәк. Бу гәп бәлким аллиқачан рәзиллишип кәткән адәмләргә қаритип кинайилик билән ейтилған болуши мүмкин. 15-айәттики: «Рәзиллик пайдилиқ болуши мүмкин, рәзиллигимни көпәйтимән» дегәнгә қарита, Сулайман бу агаһни қошуп ейтиду. Рәзил адәмләр бәрибир өлиду; бирақ рәзил адәмләр бундақ кинайилик гәпни қобул қилса, һеч болмиғанда шу йол билән уларниң бешиға чүшидиған жаза техиму көпийип кәтмәйду.
–Йәнә башқа бир нәччә хил чүшәнчисиму бар.

7:18 «...һәр иккиси билән утуқлуқ болиду» — демәк, Худадин қорқидиған адәм Сулайманниң жуқуриқи 16-17-айәттики икки агаһландуруши билән аздуруштин қутулиду.
–Йәнә башқа бир нәччә хил чүшәнчисиму бар.

Адәмләр гунакар болғачқа, даналиқ наһайити зөрүрдур

[19] Даналиқ дана кишини бир шәһәрни башқуридиған он һөкүмрандин зиядә күчлүк қи-
лиду.
[20] Бәрһәқ, йәр йүзидә дайим меһриванлиқ жүргүзидиған, гуна садир қилмайдиған
һәққаний адәм йоқтур.
[21] Йәнә, хәқләрниң һәммила гәп-сөзлиригә анчә диққәт қилип кәтмә; болмиса, өз
хизмәткариңниң саңа ләнәт оқуғанлиғини аңлап қелишиң мүмкин. [22] Чүнки көңлүңдә,
өзәңниңму шуниңға охшаш башқиларға көп қетим ләнәт қилғанлиғиңни убдан би-
лисән.

Инсанниң даналиғиниң чәкликлиги

[23] Буларниң һәммисини даналиқ билән синап бақтим; мән: «Дана болимән» десәмму,
амма у мәндин жирақ еди. [24] Барлиқ йүз бәргән ишлар болса әқлимиздин жирақ, шу-
ниңдәк интайин сирлиқтур; ким уни издәп билип йетәлисун?

[25] Мән чин көңлүмдин даналиқ вә әқлий билимни билишкә, сүрүштүрүшкә вә издәшкә,
шундақла рәзилликниң ахмақлиғини, ахмақлиқниң тәлвилик екәнлигини билип йе-
тишкә зеһнимни жиғдим. [26] Шуниң билән көңли тор вә қилтақ, қоллири асарәт болған
аялниң өлүмдин аччиқ екәнлигини байқидим; Худани хурсән қилидиған киши униң-
дин өзини қачуриду, бирақ гунакар адәм униңға тутулуп қалиду.
[27] Бу байқиғанлиримға қара, — дәйду һекмәт топлиғучи — пакитларни бир-биригә
бағлап селиштуруп, әқил издидим; [28] мениң қәлбим уни йәнила издимәктә, бирақ техи
тапалмидим! — Миң киши арисида бир дурус әркәкни таптим — бирақ шу миң киши
арисидин бирму дурус аялни тапалмидим. [29] Мана көргин, мениң байқиғанлирим пәқәт
мошу бирла — Худа адәмни әсли дурус яратқан; бирақ адәмләр болса нурғунлиған һей-
лә-микирләрни издәйду.

Бир нәччә несиһәтләр

8 [1] Ким дана кишигә тәң келәләйду? Ким ишларни чүшәндүрүшни билиду? Кишиниң
даналиғи чирайини нурлуқ қилиду, йүзиниң сүрини йорутиду.
[2] Падишаниң пәрманиға қулақ селишиңни дәвәт қилимән; болупму Худа алдида ичкән
қәсәм түпәйлидин шундақ қилғин. [3] Униң алдидин чиқип кетишкә алдирима; яман
бир дәвани қоллашта чиң турма; чүнки падиша немини халиса шуни қилиду. [4] Чүнки
падишаниң сөзи һоқуқтур; ким униңға: «Өзлири немә қилила?» — дейәлисун? [5] Ким

7:20 1Пад. 8:46, 47; 2Тар. 6:36; Пәнд. 20:9; 1Юһа. 1:8
7:24 **«интайин сирлиқ»** — ибраний тилида «чоңқур, чоңқур» дәп ипадилиниду.
7:25 Топ. 1:17; 2:12
7:26 Пәнд. 5:3; 6:24-35; 7:6-27; 22:14
7:28 **«Миң киши арисида бир дурус әркәкни таптим — бирақ шу миң киши арисидин бирму дурус аялни тапалмидим»** — бу баян бизгә Сулайманниң өзиниң кейинки һаятиниң қандақ болидиғанлиғи тоғрилиқ хәвәр билән тәминләйду. Униң қиз-аяллар тоғрилиқ болған хәвири нәдин кәлгән? У қандақту «миң аял» билән тонушқанму? Тәвраттики «Падишалар» қисмидин билимизки, униң нурғунлиған аял-кенизәклири бар еди вә уларниң тәсири билән ахирида Худаниң йолидин жирақлишип, бутпәрәсликкә алдинип кәткән еди.
8:2 **«болупму Худа алдида ичкән қәсәм түпәйлидин шундақ қилғин»** — бу қәсәм падишаниң Худа алдида ичкән қәсими *(адил, бетәрәп болуш үчүн)* болса керәк; бәзи алимлар, қәсәм пухраларниңки *(падишаға садиқ болуш үчүн)*, дәп қарайду.
8:2 Пәнд. 24:21
8:3 **«Униң *падишаниң* алдидин чиқип кетишкә алдирима»** — бу сөз бәлким падишаға қарши чиқиш, яки униңдин рази болмаслиқ тоғрилиқ бир агаһландуруш болуши мүмкин. **«яман бир дәвани қоллашта чиң турма»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «*(падишаниң)* иши саңа еғир кәлсиму ада қилишни кечиктүрмә».

падишаниң пәрманини тутқан болса һеч яманлиқни көрмәйду; дана кишиниң көңли
һәм пәйтни һәм йолни пәмләләйду.
[6-7] Чүнки һәр бир иш-арзуниң пәйти вә йоли бар; инсан кейинки ишларни билмигәчкә,
униң дәрд-әлими өзини қаттиқ басиду. Ким униңға қандақ болидиғанлиғини ейтали-
сун?
[8] Һеч ким өз роһиға егә болалмас, йәни һеч кимниң өз роһини өзидә қалдуруш һоқуқи
йоқтур; һеч кимниң өлүш күнини өз қолида тутуш һоқуқи йоқтур; шу җәңдин қечишқа
рухсәт йоқтур; рәзиллик рәзилликкә берилгүчиләрни қутқузмас.

Бәзи беһудә башқа ишлар

[9] Буларниң һәммисини көрүп чиқтим, шундақла қуяш астида қилинған һәр бир ишқа,
адәмниң адәм үстигә һоқуқ тутқанлиғи билән уларға зиян йәткүзидиған мошу вақитқа
көңүл қойдум.
[10] Шуниңдәк рәзилләрниң дәпнә қилинғанлиғини көрдүм; улар әслидә муқәддәс җай-
ға кирип-чиқип җүрәтти; улар муқәддәс җайдин чиқипла, рәзил ишларни қилған шу
шәһәр ичидә махтилиду техи! Буму бемәналиқтур!
[11] Рәзиллик үстидин һөкүм тездин бежа кәлтүрүлмигәчкә, шуңа инсан балилириниң
көңли рәзилликни җүргүзүшкә пүтүнләй берилип кетиду.
[12] Гунакар йүз қетим рәзиллик қилип, күнлирини узартсиму, Худадин қорқидиғанлар-
ниң әһвали улардин яхши болиду дәп билимән; чүнки улар униң алдида қорқиду. [13] Би-
рақ рәзилләрниң әһвали яхши болмайду, униң күнлири сайидәк тезла өтүп, күнлири
узартилмайду, чүнки у Худа алдида қорқмайду.
[14] Йәр йүзидә җүргүзүлгән бир бемәналиқ бар; бешиға рәзилләрниң қилғини бойичә күн
чүшидиған һәққаний адәмләр бар; бешиға һәққаний адәмләрниң қилғини бойичә ях-
шилиқ чүшидиған рәзил адәмләрму бар. Мән бу ишниму бемәналиқ дедим. [15] Шуңа мән
тамашини тәриплидим; чүнки инсан үчүн қуяш астида йейиш, ичиш вә һозур елиштин
яхси иш йоқтур; шундақ қилип униң әмгигидин болған мевә Худа тәғдим қилған қуяш
астидики өмриниң барлиқ күнлиридә өзигә һәмраһ болиду.
[16-17] Көңлүмни даналиқни вә йәр йүзидә қилинған ишларни билип йетиш үчүн қойған-
да, шундақла Худа қилған барлиқ ишларни көргинимдә шуни байқидим: — Инсан һәт-
та кечә-күндүз көзлиригә уйқини көрсәтмисиму, қуяш астидики барлиқ ишни билип
йетәлмәйду; у уни чүшинишкә қанчә интилсә, у шунчә билип йетәлмәйду. Һәтта дана
киши «Буни билип йәттим» десиму, әмәлийәттә у уни билип йәтмәйду.

8:5 Рим. 13:3
8:6-7 Топ. 6:12
8:8 Аюп 14:5; Зәб. 38:6-7
8:9 **«Буларниң һәммисини көрүп чиқтим,... уларға зиян йәткүзидиған мошу вақитқа көңүл қойдум»** — бу айәтниң башқа бир нәччә хил тәрҗимиси: «Буларниң һәммисини көрүп чиқтим, шундақла қуяш астида қилинған һәр бир ишқа көңүл қойдум; адәмниң адәм үстигә һоқуқ тутушиниң өзигә зиян йәткүзидиған вақти бар» яки «Буларниң һәммисини көрүп чиқтим, шундақла қуяш астида қилинған һәр бир ишқа көңүл қойдум; адәмниң адәм үстигә һоқуқ тутушиниң уларға *(башқа адәмләргә)* зиян йәткүзидиған вақти бар».
8:10 **«...шу шәһәр ичидә махтилиду»** — бәзи қедимки көчүрүлмилиридә: «махтилиду» дегәнниң орнида «унтулиду» дегән сөз тепилиду. Биз алған нусха алди-кәйни сөзләргә бағлиққу дәймиз.
8:12 **«Гунакар ... күнлирини узартсиму»** — бәзи гунакар мәлум җәһәттин ейтқанда, пули яки башқа амалиға тайинип, «күнлирини узартиду». Бу әһвал вақитлиқ, әлвәттә.
8:12 Зәб. 36:7-12, 18-20; Пәнд. 1:33; Йәш. 3:10
8:13 **«...униң күнлири сайидәк тезла өтүп, күнлири узартилмайду»** — йәнә бирхил тәрҗимиси: «...у күнләрни сайини узартқандәк узартмайду».
8:15 Топ. 2:24; 3:12, 22; 5:18; 9:7
8:16-17 **«көңлүмни даналиқни вә йәр йүзидә қилинған ишларни билип йетиш үчүн қойғанда... әмәлийәттә у уни билип йәтмәйду»** — оқурмәнләр бу икки айәтниң бир нәччә башқа хил тәрҗимилирини учритиши мүмкин.

Худа бизгә достму, дүшмәнму? — өлүмгә йүзлиниш

9 1 Мән шуларниң һәммисини ениқлаш үчүн көңүл қойдум; шуни байқидимки,
мәйли һәққаний киши яки дана киши болсун, шундақла уларниң барлиқ
қилғанлири Худаниң қолидидур, дәп байқидим; инсан өзигә муһәббәт яки нәпрәтниң
келидиғанлиғини һеч билмәйду. Униң алдида һәр қандақ иш болуши мүмкин. 2 Һәммә
адәмгә охшаш ишлар охшаш пети келиду; һәққаний вә рәзил кишигә, меһриван кишигә,
пак вә напак, қурбанлиқ қилғучи вә қурбанлиқ қилмиғучиғиму охшаш қисмәт болиду;
яхши адәмгә қандақ болса, гунакарға шундақ болиду; қәсәм ичкүчигә вә қәсәм ичиштин
қорққучиғиму охшаш болиду. 3 Мана һәммигә охшашла бу ишниң келидиғанлиғи
қуяш астидики ишлар арисида күлпәтлик иштур; униң үстигә, инсан балилириниң
көңүллири яманлиққа толған, пүтүн һаятида көңлидә тәлвилик туриду; андин улар
өлгәнләргә қошулиду.
4 Чүнки тирикләргә қошулған киши үчүн болса үмүт бар; чүнки, тирик ишт өлгән шир-
дин әла. 5 Тирикләр болса өзлириниң өлидиғанлиғини билиду; бирақ өлгәнләр болса
һеч немини билмәйду; уларниң һеч инъами йәнә болмайду; улар һәтта адәмниң есидин
көтирилип кетиду, қайта кәлмәйду. 6 Уларниң муһәббити, нәприти вә һәсәтхорлуғиму
аллиқачан йоқалған; уларниң мәңгүгә қуяш астида қилинған һеч қандақ ишлардин қай-
та несивиси йоқтур.

Өлүмгә йүзләнгәндә қилғили болидиған әмәлий ишлар

7 Барғин, нениңни хошаллиқ билән йәп, шарабиңни хушхуйлуқ билән ичкин; чүнки
Худа аллиқачан мундақ қилишиңдин рази болған. 8 Кийим-кечәклириң һәрдайим ап-
пақ болсун, хушбуй май бешиңдин кәтмисун.
9 Худа саңа қуяш астида тәқсим қилған бемәна өмрүңниң барлиқ күнлиридә, йәни
бемәналиқта өткүзгән барлиқ күнлириңдә, сөйүмлүк аялиң билән биллә һаяттин һозур
алғин; чүнки бу сениң һаятиңдики несиваң вә қуяш астидики барлиқ тартқан җапай-
иңниң әҗридур. 10 Қолуң тутқанни барлиқ күчүң билән қилғин; чүнки сән баридиған
тәһтисарада һеч хизмәт, мәхсәт-план, билим яки һекмәт болмайду.

Даналиқ вә тәсадипийлиқ

11 Мән зеһнимни жиғип, қуяш астида көрдумки, мусабиқидә ғәлибә йәлтапанға бол-
мас, йә җәңдә ғәлибә палванға болмас, йә нан дана кишигә кәлмәс, йә байлиқлар йору-
тулғанларға кәлмәс, йә илтипат билимликләргә болмас — чүнки пәйт вә тәсадипийлиқ
уларниң һәммисигә келиду. 12 Бәрһәқ, инсанму өз вақти-саитини билмәйду; белиқлар
рәһимсиз торға елинғандәк, қушлар тапан-қапқанқа илинғандәк, буларға охшаш инсан
балилири яман бир күндә қапқанқа илиниду, қапқан бешиға чүшиду.

Даналиқниң әтиварланмаслиғи

13 Мән йәнә қуяш астида даналиқниң бу мисалини көрдум, у мени чоңқур тәсирләндүр-
ди; 14 Кичик бир шәһәр бар еди; униңға қарши бүйүк бир падиша чиқип, уни қоршап,
униңға һуҗум қилидиған йоған потәйләрни қурди. 15 Бирақ шәһәрдин намрат бир дана
киши тепилип қалди; у уни өз даналиғи билән қутулдурди; бирақ кейин, һеч ким бу

9:1 «...инсан өзигә муһәббәт яки нәпрәтниң келидиғанлиғини һеч билмәйду» — демәк, «Худа уни сөйиду яки униңға нәпрәтлиниду? Һеч инсан билмәйду». Бәзи алимлар: «инсан өзидә *(болупму еғир күнләр бешиға чүшкәндә)* неминиң болидиғанлиғи, яки муһәббәт яки нәпрәтниң болидиғанлиғини билмәйду» дәп шәрһ бериду.
9:2 Зәб. 72:12-14
9:8 «Кийим-кечәклириң һәрдайим аппақ болсун» — демәк, кийим-кечәклириң һәрдайим пакиз болсун.

намрат кишини есигә кәлтүрмиди.
[16] Шуниң билән мән: «Даналиқ күч-қудрәттин әвзәл» — дедим; бирақ шу намрат киши-
ниң даналиғи кейин көзгә илинмайду, униң сөзлири аңланмайду.

Даналиқ, ахмақлиқ, гуна, тәлвилик

[17] Дана кишиниң җим-җитлиқта ейтқан сөзлири ахмақлар үстидин һоқуқ сүргүчиниң
вақирашлиридин еник аңлинар.
[18] Даналиқ уруш қураллиридин әвзәлдур; бирақ бир гунакар зор яхшилиқни һалак қилиду.

Әқил беридиған бәзи һекмәтләр

10 [1] Худди өлүк чивинләр әттарниң әтирини сеситиветидиғандәк, азрақкинә
ахмақлиқ таразида даналиқ вә иззәт-һөрмәттинму еғир тохтайду.
[2] Даналиқниң көңли оңға майил, ахмақниңки солға.
[3] Ахмақ киши һәтта йолда меңиватқандиму, униң әқли кам болғачқа, у ахмақ екәнлиги-
ни һәммигә аян қилиду.

[4] Һөкүмдарниң саңа аччиғи кәлсә, орнуңдин истепа бәрмә; чүнки тинич-сәвричанлиқ
хата-сәһвәнликтин болған зор хапилиқни тиничлитиду.
[5] Қуяш астида яман бир ишни көрдумки, у һөкүмдардин чиққан бир хата иштур — [6] ах-
мақлар жуқури мәнсәптә, шуниң билән тәң байлар пәс орунда олтириду; [7] мән қуллар-
ниң атқа мингәнлигини, әмирләрниң қуллардәк пиядә маңғанлиғини көрдум.

Турмушта учрайдиған хәтәрләргә даналиқ керәк

[8] Орини колиған киши униңға жиқилиши мүмкин; тамни бузған кишини илан чеқиши
мүмкин; [9] ташларни йөткигән киши таш тәрипидин ярилиниши мүмкин; отун яри-
диған киши хәвпкә учрайду.
[10] Палта гал болса, бириси тиғини билимисә, палтини күчәп чепишқа тоғра келиду; би-
рақ даналиқ адәмни утуқ-мувәппәқийәткә ериштүриду.
[11] Илан ойнитилмай туруп, иланчини чақса, иланчиға немә пайда?

Данишмәнләр вә ахмақларниң иш-сөзлири

[12] Дана кишиниң сөзлири шәпқәтликтур; бирақ ахмақниң ләвлири өзини жутиду. [13] Сөз-
лириниң беши ахмақлиқ, айиғи рәзил тәлвиликтур; [14] амма ахмақ йәнила гәпни көпәй-
тиду. Бирақ һеч ким кәлгүсини билмәйду; униңдин кейинки ишларни ким униңға ей-
талисун?
[15] Ахмақлар җапаси билән өзлирини упритиду; чүнки улар һәтта шәһәргә баридиған
йолниму билмәйду.

9:15 **«...дана киши тепилип қалди; у уни өз даналиғи билән қутулдурди; ... кейин, һеч ким бу намрат кишини есигә кәлтүрмиди»** — Елиша пәйғәмбәр билән Йәрәмия пәйғәмбәр буниңға убдан мисал болиду («2Пад.» 6-8-баплар, «Йәр.» 27:12ни көрүң.
9:16 Пәнд. 21:22; 24:5; Топ. 7:19
10:2 **«Даналиқниң көңли оңға майил»** — қурални тутуп, өзини қоғдаш тәрипидур.
10:6 **«ахмақлар»** — ибраний тилида «ахмақлиқ» дәп елинған.
10:7 **«мән қулларниң атқа мингәнлигини... көрдум»** —Пәләстиндә кона заманларда атқа миниш пәқәт абройлуқ кишиләргила мәнсуп еди.
10:8 **«тамни бузған киши...»** — яки «читни бузған киши...».
10:8 Пәнд. 26:27
10:11 **«иланчи»** — нәй челип иланни ойнатқучи адәм. **«иланчини чақса,..»** — яки «хәқни чақса...».

Ахмақ һөкүмдарларниң чатақлири

[16] И зимин, падишаһиң бала болса, әмирлириң сәһәрдә зияпәт өткүзсә, һалиңға вай!
[17] И зимин, падишаһиң мөтивәрниң оғли болса вә әмирлириң кәйп үчүн әмәс, бәлки
өзини қувәтләш үчүн мувапиқ вақтида зияпәт өткүзсә, бу сениң бәхитиң!

Йәнә һекмәтләр

[18] Һорунлуқтин өйниң торуси ғулай дәп қалиду; қолларниң бошлуғидин өйдин ямғур
өтиду.
[19] Зияпәт күлкә үчүн тәйярлинар, шарап һаятни хуш қилар; лекин пул һәммә ишни һәл
қилар!
[20] Падишаға ләнәт қилма, һәтта оюңдиму тиллима; һоҗраңдиму байларни тиллима;
чүнки асмандики бир қуш авазиңни таритиду, бир қанат егиси бу ишни аян қилиду.

Бир нәччә әмәлий несиһәт

11 [1] Нанлириңни суларға әвәт; көп күнләрдин кейин уни қайтидин таписән.
[2] Бир үлүшни йәттә кишигә, сәккизигиму бәргин; чүнки йәр йүзидә немә яманлиқ
болидиғанлиғини билмәйсән.
[3] Булутлар ямғурға толған болса, өзлирини зимин үстигә бошитиду; дәрәқ шимал тәрәп-
кә өрүлсә, яки җәнуп тәрәпкә өрүлсә, қайси тәрәпкә чүшкән болса, шу йәрдә қалиду.
[4] Шамални күзитидиғанлар териқчилиқ қилмайду; булутларға қарайдиғанлар орма ор-
майду.
[5] Сән шамалниң йолини билмигиниңдәк яки бойида барниң һамилисиниң устиханли-
риниң балиятқуда қандақ өсидиғанлиғини билмигиниңдәк, сән һәммини ясиғучи Ху-
даниң қилғинини билмәйсән.
[6] Сәһәрдә уруғуңни териғин, кәчтиму қолуңни иштин қалдурма; чүнки немә ишниң, у
яки бу ишниң пайдилиқ болидиғанлиғини вә яки һәр иккисиниң охшашла яхши боли-
диғанлиғини билмәйсән.

Һаят күнлирини әтиварлаш керәк, ихласмән болуши керәк!

[7] Нур шерин болиду, аптапни көрүшму һозурлуқ иштур. [8] Шуңа бириси көп жил яшиған
болса, буларниң һәммисидин һозур алсун. Һалбуки, у йәнә қараңғулуқ күнлирини еси-
дә тутсун, чүнки улар көп болиду; кәлгүсидики ишларниң һәммиси бемәналиқтур!

10:16 Йәш. 3:3, 4; Һош. 13:11; Ам. 6:4
10:17 **«...өзини қувәтләш үчүн мувапиқ вақтида зияпәт өткүзсә,...»** — яки, «...өзини тутуп мувапиқ вақтида зияпәт өткүзсә,...». **«...вә әмирлириң кәйп үчүн әмәс... зияпәт өткүзсә, бу сениң бәхитиң!»** — башқа бирхил тәрҗимиси: «...вә әмирлириң мәс болуш үчүн әмәс, бәлки салмақлиқ билән өз вақтида зияпәт өткүзсә, бу сениң бәхитиң!».
10:20 Мис. 22:28
11:1 **«Нанлириңни суларға әвәт... уни қайтидин таписән»** — бу айәт бәлким деңиз содисини көрситиши мүмкин; тәвәккүлчилиң қанчә чоң болса, пайдисиму шунчә көп болиду; гәпниң йәнә һәр хил көчмә мәналири болуши мүмкин. Башқа бирхил тәрҗимиси: «Нениңни сулар *(деңизлар)* үстигә ташла».
11:2 **«Бир үлүшни йәттә кишигә, сәккизигиму бәргин; чүнки йәр йүзидә немә яманлиқ болидиғанлиғини билмәйсән»** — бәзи алимлар, бу айәтму сода-тиҗарәтни көрситиду, дәп қарайду. Шуниңдәк униң бир нәччә көчмә мәналириму болса керәк.
11:2 2Кор. 9:10
11:5 **«шамалниң йоли...»** — ибраний тилида «шамал» вә «роһ» бир сөз болуп, Сулайман мошу айәттә һамилиниң балиятқуда апиридә болидиғанлиғи, өсидиғанлиғиниң һәммиси Худаниң Роһи арқилиқ болидиғанлиғини пуритип көрситиду *(Инҗил, «Юһ.» 3:1-8ниму көрүң)*.
11:5 Юһ. 3:8

9 Яшлиғиңдин һозур ал, и жигит; яшлиғиң күнлиридә көңлүң өзәңгә хошаллиқни йәткүзгәй; көңлүң халиғини бойичә вә көзлириң көргини бойичә жүргин; бирақ шуни билгинки, буларниң һәммиси үчүн Худа сени сораққа тартиду. 10 Әнди көңлүңдин ғәшликни елип ташла, тениңдин яманлиқни нери қил; чүнки балилиқ вә яшлиқму бемәналиқтур.

Сөзниң давами

12 1 Әнди яман күнләр бешиңға чүшмигичә, шундақла сән: «Булардин һеч һозурум йоқтур» дегән жиллар йеқинлашмиғичә яшлиғиңда Яратқучиңни есиңдә чиң тут; 2 қуяш, йоруқлуқ, ай вә юлтузлар қараңғулишип, ямғурдин кейин булутлар қайтип кәлмигичә уни есиңдә тутқин. 3 Шу күни «өйниң күзәтчилири» титрәп кетиду; палванлар егилиду, әзгүчиләр азлиғидин тохтап қалиду, деризиләрдин сиртқа қарап турғучилар ғувалишип кетиду; 4 кочиға қарайдиған ишикләр етилиду; түгмәнниң авази пәсийду, кишиләр қушларниң авазини аңлисила чөчүп кетиду, «нахшичи қизлар»ниң сайрашлири сус аңлиниду; 5 кишиләр егиздин қорқиду, кочиларда вәһимиләр бар дәп қорқуп жүриду; бадам дәриғи чичәкләйду; чекәткә адәмгә жүк болиду, шиндир мевиси солишиду; чүнки инсан мәңгүлүк маканиға кетиду вә шуниң билән тәң, матәм тутқучилар кочида айлинип жүриду; 6 күмүч тана үзүлгичә, алтун чинә чеқилғичә, аптува булақ йенида парә-парә болғичә, қудуқтики чақ кардин чиққичә, 7 топа-чаң әсли тупраққа қайтқичә, роһ өзини бәргән Худаға қайтқичә — Уни есиңдә тутқин!
8 Бемәналиқ үстигә бемәналиқ!» — дәйду һекмәт топлиғучи — «Бемәналиқ үстигә бемәналиқ! Һәммә иш бемәналиқтур!».

Хуласә

9 Шуниңдәк, һекмәт топлиғучи дана болупла қалмастин, у йәнә хәлиққә билим үгитәтти; у ойлинип, көп пәнд-несиһәтләрни таразиға селип, рәтләп чиқти. 10 Һекмәт топлиғучи йеқимлиқ сөзләрни тепишқа интилгән; ушбу йезилғини болса дурус, һәқиқәт сөзлиридин ибарәттур. 11 Дана кишиниң сөзлири зихқа охшайду, уларниң жиғиндиси чиң бекитилгән миқтәктур. Улар Бирла Падичи тәрипидин берилгәндур. 12 Униң үстигә, и оғлум, булардин сирт һәр қандақ йезилғанлардин пәхәс бол; чүнки көп китапларниң йезилишиниң айиғи йоқ, шуниңдәк көп үгиниш тәнни упритиду.

12:2 **«ямғурдин кейин булутлар қайтип кәлмигичә»** — яки «ямғурдин кейин булутлар йоқимиғичә».
12:3 **«өйниң күзәтчилири»** — адәмниң қапақлирини, «палванлар» — Адәмниң мөрилирини, «әзгүчиләр» — Чишларни, «деризиләрдин қариғучилар» — Көзләрни көрситиши мумкин. Кейинки айәтләрдики бир қатар охшитишларму қериликни көрситиду.
12:4 **«нахшичи қизлар»** — қушларни көрситиш еһтималлиғи бар.
12:5 **«чекәткә адәмгә жүк болиду»** — яки «чекәткә өзини сөрәп маңиду». **«шиндир мевиси»** — муһәббәтни қозғайдиған мевә еди. Униң «солишип кәткәнлиги» бәлким жинсий муһәббәтниң сусла шқанлиғини көрситиши мумкин.
12:6 **«қудуқтики чақ»** — қудуқтин су чиқиридиған чақни көрсәтсә керәк.
–«Күмүч тана *(риштә)*», «алтун чинә», «аптовва» вә «чақ»ларниң тәнниң қайси әза-функсийилирини көрситидиғанлиғи буниңда eниқ дейилмигән; бирақ умумий мәнаси eниқтур — бәдәнниң һәр бир гөзәллик-қабилийити завалға йүзлиниду.
12:7 Яр. 2:7; 3:19; Чөл. 16:22
12:8 Зәб. 61:10; 134:4; Топ. 1:2
12:9 1Пад. 5:26
12:12 **«...и оғлум, булардин сирт һәр қандақ йезилғанлардин пәхәс бол»** — башқа бирхил тәржимиси: «... и оғлум, булардин агаһ-савақ алғин». Бирақ бизниңчә бу айәттә Сулайман «Бирла Падичи *(демәк, Худадин)* тәрипидин берилгән» барлиқ муқәддәс язмиларни көрситиду.

Ахирқи дәвәт

[13] Биз пүтүн ишқа диққәт қилайли; Худадин қорққин вә униң әмир-пәрманлириға әмәл
қилғин; чүнки бу инсанниң толуқ мәҗбурийитидур; [14] чүнки адәм қилған һәр бир иш,
җүмлидин барлиқ мәхпий ишлар, яхши болсун, яман болсун, Худа уларниң сориғини
қилиду.

12:13 **«Биз пүтүн ишқа диққәт қилайли»** — яки «Биз пүтүн ишни аңлидуқ». **«бу инсанниң толуқ мәҗбурийитидур»** — ибраний тилида: «бу инсанниң барлиғидур» дейилиду. Буниң толуқ мәнаси бәлким: «Худадин қорқуп, униң әмир-пәрманлириға әмәл қил» — бу Худаниң инсанда болған мәхситидур, дегәндәк болуши мүмкин.

12:13 Қан. 6:2; 10:12; Пәнд. 3:7

12:14 1Кор. 4:5; 2Кор. 5:10

Қошумчә сөз

Сулайманниң «әхлақий чүшкүнлүк»и

Мәзкур китапниң гувалиғи бойичә (2:8) Сулайман у китапни язған чағда көп аял-кенизәкләрни өз әмригә алған еди. Униң шундақ қилғини Тәвраттики «Қан.» 17-бапта падишалар тоғрилиқ пүтүлгән пәрманларға мутләқ хилап еди. Биз мунасивәтлик айәтләрни нәқил кәлтүримиз: —

«**Сән Пәрвәрдигар Худайиң саңа тәғдим қилидиған зиминға кирип уни егилигәндә, шундақла униңда турғанда: «Мән әтрапимдики әлләрниңкидәк өзәмгә бир падиша тиклимәкчимән» десәң, шу чағда сән өзәңгә пәқәт Пәрвәрдигар Худайиң таллайдиғинини тикләйсән; үстүңгә қериндаш болмиған чәтъәлликни бекитмәслигиң керәк. Падиша болса өзи үчүн атларни көпәйтмәслиги яки атларни көпәйтимән дәп хәлиқни Мисирға қайтурмаслиғи керәк; чүнки Пәрвәрдигар силәргә: «Силәр шу йол билән һәргиз қайтмаслиғиңлар керәк» дегән еди.**

Падиша көп аялларни өз әмригә алмаслиғи керәк; болмиса униң көңли езип кетиши мүмкин. У өзи үчүн алтун-күмүчни көпәйтмәслиги керәк.

Падишалиқ тәхтигә олтуғинида у өзи үчүн Лавий каһинларниң алдида мошу қанунни бир дәптәргә көчүрүп пүтүши керәк. Шу дәптәр униң йенида дайим болуши вә уни өмриниң барлиқ күнлиридә оқуши керәк; шундақ қилса у Пәрвәрдигар Худасидин қорқуп, мошу қанунниң сөзлири вә бәлгүлимилирини тутуп уларға әмәл қилишни үгиниду. Шундақла униң көңли қериндашлири алдида һакавурлишип кәтмәйду, бу әмирләрдин оң йә солға чәтнәп кәтмәйду вә шуниңдәк Исраил арисида униң вә оғуллириниң падишалиқ күнлири көп болиду».

Биз бу әҗайип әмирләрни Тәвраттики «1Пад.» 10-11-бапларда хатириләнгән Сулайманниң һаятидики бәзи тәрәплири билән селиштурсақму болиду. Астиға сизилған сөзләргә диққәт қилип жуқуридики сөзләр билән селиштурғайсиләр.

«**Сулайманға һәр жили кәлтүрүлгән алтунниң өзи 666 Талант** (22 Тонна) **еди... Сулайман падиша 200 чоң сипарни соқтурди вә һәр сипарға 600 шәкәл алтун кәтти; шундақла 300 қалқанни япилақланған алтундин ясиди; һәр бир қалқанни ясашқа үч мина алтун ишлитилди; падиша уларни «Ливан ормини сарийи»ға есип қойди.**

Падиша пил чишлиридин чоң бир тәхтни ясап, уни тавланған алтун билән қаплатти...

<u>Сулайман падишаниң барлиқ җам-пиялилири алтундин ясалған; «Ливан Ормини Сарайи»дики барлиқ қача-қучилар тавланған алтундин ясалған; уларниң һеч қайсиси күмүчтин ясалмиған; Сулайманниң күнлиридә күмүч һеч немигә әрзимәйтти</u>. Чүнки падишаға қарашлиқ деңизда жүридиған, Һирамниң кемилиригә қошулуп «Таршиш кемә» әтритиму бар еди; «Таршиш кемә» әтрити үч жилда бир қетим келип алтун-күмүч, пил чишлири, маймунлар вә тозларни әкеләтти.

Сулайман падиша йәр йүзидики барлиқ падишалардин байлиқта вә даналиқта үстүн еди. Худа Сулайманниң көңлигә салған даналиқни аңлаш үчүн йәр йүзидикиләр һәммиси униң билән дидарлишиш арзуси билән келәтти. Кәлгәнләрниң һәммиси өз соғитини елип келәтти; улар <u>күмүч қача-қучилар, алтун қача-қучилар</u>, кийим-кечәкләр, дубулға-савутлар, тетитқулар, атлар вә қечирларни елип келәтти. Улар һәр жили бәлгүлик миқдарда шундақ қилатти.

Вә Сулайман җәң һарвулири вә атлиқ әскәрләрни жиғди; униң 1400 җәң һарвуси, 12000 атлиқ әскири бар еди; у уларни «җәң һарвуси шәһәрлири»гә вә өзи туридиған Йерусалимға орунлаштурди.

Падиша Йерусалимда күмүчни таштәк көп қилди...

Сулайман алған атлар Мисирдин вә Кувәдин еди; падишаниң тиҗарәтчилири уларни кувәдин бекитилгән баһада алатти. Мисирдин елип кәлгән бир җәң һарвусиниң баһаси 600 күмүч тәңгә, һәр ат болса 150 тәңгә еди; вә улар йәнә Һиттийларниң падишалири һәм Сурийә падишалири үчүнму охшаш баһада елип чиқти....

(Төвәндики айәтләрдә хатириләнгән һәммә ишлар «Қанун шәрһи»дики әмирләргә хилап)

(11-бап) **«Лекин Сулайман падишаниң көңли Пирәвнниң қизидин башқа көп чәтъәллик аялларға, җүмлидин Моабий, Аммоний, Едомий, Зидоний, Һиттий аяллириға чүшкән еди. Пәрвәрдигар әслидә мошу әлләр тоғрилиқ Исраилларға: «Уларниң қизлирини издәп бармаңлар, вә уларни силәрниңкиләргә киргүзмәңлар; чүнки улар чоқум көңүллириңларни өз мәбудлириға аздуриду» дәп агаһландурған. Бирақ Сулайманниң көңли дәл шуларға бағланди. Униң йәттә йүз аяли, йәни ханиши вә үч йүз кенизиги бар еди; униң аяллири униң көңлини аздуруп буриватқан еди.**

Шундақ болдики, Сулайман яшанғанда, униң аяллири униң көңлини башқа илаһларға аздуруп буривәтти; шуниң үчүн униң көңли атиси Давутниңкидәк Пәрвәрдигар Худасиға мутләқ садиқ болмиди.

Шуңа Сулайман Зидонийларниң мәбуди Аштаротни, Аммонийларниң жиркиничлик мәбуди Милкомни издиди; шуниң билән Сулайман Пәрвәрдигарниң нәзиридә рәзиллик қилди; у атиси Давуттәк Пәрвәрдигарға изчиллиқ билән әгәшмиди.

Андин Сулайман Йерусалим алдидики едирлиқта Моабийларниң жиркиничлик мәбуди Кемош һәм Аммонийларниң жиркиничлик мәбуди Милком үчүн бир «жуқури җай»ни ясиди; шуниңдәк өзиниң мәбудлириға хушбуй яқидиған вә қурбанлиқ қилидиған һәр бир ят әллик аяли үчүнму у шундақ қилди. Шуңа Пәрвәрдигар Сулаймандин рәнҗиди; гәрчә У униңға икки қетим көрүнгән болсиму, вә униңға дәл мошу иш тоғрилиқ, йәни башқа илаһларни издимәслигини тапилиған болсиму, униң көңли Исраилниң Худаси Пәрвәрдигардин айнип кәтти; у Пәрвәрдигарниң тапилиғиниға әмәл қилмиди...».

Сулайманниң бу «тейилип кетиши» адәмни һәқиқий әҗәбләндүридиған бир һадисә вә һәммимиз униңдин чоңқур савақ-агаһ елишимизға тоғра келиду. Тәвраттики «Пәнд-несиһәтләр» (муәллипи Сулайман, әлвәттә) дегән улуқ язмисида бизгә дәл «**Пәрвәрдигардин қорқуш даналиқниң башлинишидур**» дәп ейтқан киши өзи Пәрвәрдигардин қорқуштин тәзди. Бу иш һәммимизгә Йәрәмия пәйғәмбәрниң «**Қәлб һәммидин алдамчи вә униң даваси йоқтур. Кимму уни чүшинәлисун?!**» дегән өткүр сөзлирини қайтидин әслитиду. Йәр йүзидики әң дана киши Худадин қорқуштин тәзгән болса, у шу һаман еник көзқарашлиридин һәмдә Худаниң вәһийлиригә болған чүшинишлиридин мәһрум болиду, дәп қараймиз. Униңға әсли наһайити еник болған ишлар әнди мүҗмәл вә хирә көрүниду; әсли уни үзлүксиз шат-хорам қилидиған вәһийләр әнди униңға чүшиниксиз болиду. Дәрвәқә адәм Худаниң йенидин езип кәтсә, әхмиқанилик каллисиға киришкә башлайду, дегән принсип бар. Сулайман мәзкур китапни тейилип кәткәнниң дәсләпки мәзгилидә язған дәп қараймиз; униң үстигә, униң тейилип кетишидә әң әҗәллик амил униң бутларға чоқунған ят аялларға вә кенизәкләргә бағлинишидин ибарәт дәп ишинимиз (2:8 вә 7:25-28ни көрүң). Сулайман

әхлақий чүшкүнлүккә чоңқур петип кәткән күнлиридә болса, адәмләрни Худадин қорқушқа дәвәт қилидиған бундақ китапни язалмиған болатти.

Һәммимизни Сулайманниңкидәк чүшкүнлүктин сақлайдиған аддий бир тәдбир — һәркүни Худаниң сөзини, йәни Муқәддәс Китаптин бир қисимни (өз тилида, әлвәттә) оқуп униң үстидә азрақ ойлиниш (жуқурида, «Қан.» 17:19ни көрүң).

«Һекмәт топлиғучи» дегән китапниң самавий вәһийлиригә вә униңдики әбәдил-әбәткә бағлиқ тәлимләрдин әмәс, бәлки язғучиниң тәҗрибилиригә асаслинип, «**қуяш астида**» «**инсанниң һаят күнлиридә**» болған ишлириға асасән йезилғанлиғиниң һәйран қаларлиғи йоқ. Бирақ тәкрарлаймизки, китап бизгә пайдилиқ болсун үчүн Худаниң ирадиси бойичә йезилған, шуңлашқа кейинки пәйғәмбәрләрниң вәһийлири билән биллә Муқәддәс Китапниң язмилири қатариға киргүзүлгән, дәп ишинимиз (бу һәқтә, Сулайманниң муһәббәт тоғрилиқ язған «Күйләрниң күйи» дегән китап тоғрисидики «қошумчә сөз»имизнму көрүң).

китаптики бәзи баянлар вә «йерим соаллар»ни («Ким билиду...?» дегәндәк соаллар) Тәвраттики пәйғәмбәрләрниң қисимлирида яки Инжил қисимлирида тепилған жаваплар билән яндаш қилип селиштурушимиз пайдилиқ болиду. Биз шуни йәнә ейтимизки, бу баянларниң бәзи жаваплири Муқәддәс Китапниң башқа йәрлиридин тәминләнсун дәп қәстән қилинған еди, дәп қараймиз.

Мисалларниң көпинчисидә, оқурмәнләрниң селиштуруши үчүн, «Һекмәт топлиғучи»дики айәтләрни башқа айәтләргә төвәндикидәк яндаш қилимиз: —

(1) «Топ.» 1:3 «**Бир дәвир өтиду, йәнә бир дәвир келиду; бирақ йәр-зимин мәңгүгә давам қилиду**».

Инжил, «Вәһ.» 20:11 «**Униңдин кейин, чоң бир ақ тәхт вә униңда олтарғучини көрдүм. Асман билән зимин униң йүзидин қечип,... ғайип болди**».

«Вәһ.» 21:1 «**Андин, йеңи асман вә йеңи зиминни көрдүм, чүнки бурунқи асман вә зимин ғайип болған еди**».

(2) «Топ.» 1:7, 8 «**Барлиқ дәриялар деңизға қарап ақиду, бирақ деңиз толмайду;
Дәриялар қайси жайға аққан болса,
Улар йәнә шу йәргә қайтиду.барлиқ ишлар жапаға толғандур;
Уни ейтип түгәткүчи адәм йоқтур;
Көз көрүштин,
Қулақ аңлаштин һәргиз тоймайду**».

Бу айәтләргә қариғанда, бу дунияда яки у дунияднму һеч қандақ һәқиқий, дайимлиқ шатлиқ йоқтур. Лекин: —

Давут «Зәбур» 16:11дә: «**Сән маңа һаят йолини көрситисән;
Һозуруңда толуп ташқан шат-хорамлиқ бардур;
Оң қолуңда мәңгүлүк бәһрә-ләззәтләрму бардур**» дәйду.

Инжил «Юһ.» 15:11, 16:22: «**Мениң хошаллиғим силәрдә болсун вә шуниңдәк хошаллиғиңлар толуп ташсун дәп, мән буларни силәргә ейттим... Мән силәр билән қайта көрүшимән, қәлбиңлар шатлиниду вә шатлиғиңларни һеч ким силәрдин тартивалалмайду**».

«Йәш.» 64:4 вә охшашла Инҗил, «1Кор.» 2:9) «Өзини сөйгәнләргә Худаниң тәйярлиғанлири —
Дәл һеч қандақ көз көрмигән,
Һеч қандақ қулақ аңлимиған,
Һеч қандақ көңүл ойлап бақмиған нәрсиләрдур».

(3) «Топ.» 1:9, 10 «Болған ишлар йәнә болидиған ишлардур;
Қилған ишлар йәнә қилиниду;қуяш астида һеч қандақ йеңилиқ йоқтур.
«Мана, бу йеңи иш» дегили болидиған иш барму?
У бәрибир биздин бурунқи дәвирләрдә аллиқачан болғандур».
«Йәш.» 43:19 «Чүнки мана Мән йеңи бир иш қилимән;
У һазирла барлиққа келиду;силәр уни көрмәй қаламсиләр?!
Мән һәтта далалардиму йол ачимән,
Чөл-баяванда дәрияларни барлиққа кәлтүримән!»
«Йәр.» 31:22 «Пәрвәрдигар йәр йүзидә йеңи бир иш яритиду; аял киши батурниң әтрапида йепишип хәвәр алиду» (бәлким Мәсиһниң пак қиз Мәрйәмдә һамилә болуши тоғрисидики бешарәт болуши мүмкин).
Инҗил, «2Кор.» 17:5 «Шуниң билән бириси Мәсиһдә болса, у йеңи бир яритилғучидур! Кона ишлар өтүп, мана, һәммә иш йеңи болди!».

(4) «Топ.» 1:11 «Бурунқи ишлар һазир һеч әсләнмәйду;
Вә кәлгүсидә болидиған ишларму улардин кейин яшайдиғанларниң есигә һеч кәлмәйду».
Инҗил, «2Кор.» 5:1) «Чүнки бу зиминға тәвә өйимиз, йәни бу чедиримиз болған тән йоқитилса, Худа тәрипидин болған, инсан қоли билән ясалмиған бир өй, йәни асманларда әбәдий бир маканимиз бардур дәп билимиз».
«2Кор.» 5:10: — «Чүнки тәндә қилған әмәллиримизни, яхшилиқ болсун, яманлиқ болсун, һәр биримизгә (ишәнгүчиләргә) қайтурулуши үчүн Мәсиһниң сорақ тәхти алдида (кәлгүсидә) һазир болушимиз лазим».

(5) «Топ.» 1:15 «Әгирни түз қилғили болмас;
Кәмни толуқ дәп саниғили болмас».
«Йәш.» 40:4 «Барлиқ җилғилар көтирилиду,
Барлиқ тағ-дөңләр пәс қилиниду;
Әгир-тоқайлар түзлиниду,
Оңғул-доңғул йәрләр тәкшилиниду».
«Йәш.» 16:42ниму көрүң.
Инҗил, «1Кор.» 6:9-11) «Һәққанийсиз кишиләрниң Худаниң падишалиғиға варислиқ қилалмайдиғанлиғини билмәмсиләр? Алдинип кәтмәңлар! Бузуқлуқ қилғучилар, бутпәрәсләр, зина қилғучилар, бәччивазлар, башқа әрләр билән бузуқлуқ қилғучилар, оғрилар, нәпсанийәтчиләр, һарақкәшләр, төһмәтхорлар яки алдамчи-каззаплар Худаниң падишалиғиға варислиқ қилалмайду; бәзиңлар болсаңлар шундақ болғансиләр; амма силәр Рәб Әйса Мәсиһниң намида вә Худайимизниң Роһи билән жуюлдуңлар, пак-муқәддәс қилиндиңлар, һәққаний қилиндиңлар».

Давут «Зәбур» 23:1 «Пәрвәрдигар мени баққучи падичимдур,
Муһтаҗ әмәсмән һеч нәрсигә!» дәйду.

(6) «Топ.» 2:12 «Андин зеһнимни жиғип уни даналиққа, тәлвилик вә әхмиқаниликкә қарашқа қойдум; чүнки падишадин кейин туридиған адәм немә қилалайду — қилсиму алликачан қилинған ишлардин ибарәт болиду, халас!»

Инҗил, «Юһ.», 14:12 (Мәсиһниң сөзи) «Бәрһәқ, бәрһәқ, Мән силәргә шуни ейтип қояйки, Маңа ишәнгән киши Мениң қиливатқан әмәллиримни қилалайду; вә булардинму техиму улуқ әмәлләрни қилиду, чүнки Мән Атиниң йениға қайтип кетимән».

Инҗил, «Вәh.», 21:5 «Бу чағда, тәхттә Олтарғучи: «Мана, һәммини йеңи қилимән!» — деди»

(7) «Топ.» 17:2 «Мән һаятқа өч болдум; чүнки қуяш астида қилинған ишлар маңа еғир келәтти; һәммиси бемәналиқ вә шамални қоғлиғандәк иштур».

Зәбур, 63:3 «Өзгәрмәс муһәббитиң һаяттинму әзиздур;
Ләвлирим Сени мәдһийиләйду!»

Инҗил, «Юһ.», 10:10 (Әйса деди) «Мән болсам уларни һаятлиққа еришсун вә у һаятлиғи мол болсун дәп кәлдим».

(8) «Топ.» 3:19-21 «Чүнки инсан балилириниң бешиға келидиғини һайванларғиму келиду, уларниң көридиғини охшаш болиду. Улардин алдинқиси қандақ өлгән болса, кейинкисиму шундақ өлиду, уларда охшашла бирла нәпәс бардур. Инсанниң һайванлардин һеч артуқчилиғи йоқ; чүнки һәммә иш бемәналиқтур. Уларниң һәммиси бир жайға бариду; һәммиси топа-чаңдин чиққан, һәммиси топа-чаңға қайтиду.

Ким адәм балилириниң роһини билиду? У жуқуриға чиқамду, буни ким билиду? Һайванларниң роһи, у йәр тегигә чүшәмду, ким билиду?».

Инҗил «2Кор.» 5:8 «Биз юрәклик болуп, шуниңдәк тәндин нери болуп Рәб билән биллә бир маканда (у дунияда) болушқа техиму хурсәнмиз».

«Ибр.» 9:27 «Һәммә адәмниң бир қетим өлүши вә өлгәндин кейин сораққа тартилиши бекитилгән...»

(9) «Топ.» 12:6 «Чүнки инсанниң өмридә, йәни униң сайидәк тезла өтидиған мәнасиз өмридики барлиқ күнлиридә униңға неминиң пайдилиқ екәнлигини ким билсун? Чүнки инсанға у кәткәндин кейин қуяш астида немә ишниң болидиғанлиғини ким дәп берәлисун?»

Тәврат «Мик.» 6:8 «И инсан, У саңа немә ишниң яхши екәнлигини көрсәткән, бәрһәқ, Пәрвәрдигар сәндин немә тәләп қилғанлиғини көрсәткән —
Адаләтни жүргүзүш,
Меһриванлиқни сөйүш,
Сениң Худайиң билән биллә кәмтәрлик билән меңиштин башқа йәнә немә ишиң болсун?»

Инҗил «Луқа» 6:23 «Шу күни (силәрниң Худаниң йолида һәқиқәтән маңғанлиғиңлар испатланғанда) шатлинип тәнтәнә қилип сәкрәңлар. Чүнки мана, әрштә болған инъамиңлар зордур...!»

(10) «Топ.» 7:16, 17 «Өзәңни дәп һәддидин зиядә һәққаний болма; вә өзәңни дәп һәддидин зиядә дана болма; өз-өзәңни алақзадә қилмақчимусән? Өзәңни дәп һәддидин зиядә рәзил болма, яки ахмақ болма; өз әҗилиң тошмай туруп өлмәкчимусән?» (буниңға қоюлған изаһатимизни көрүң һәм төвәндики айәтләр биләнму селиштуруң).

Инжил «Юһ.» 8:34 «Әйса уларға жавап берип: — Бәрһәқ, бәрһәқ, Мән силәргә шуни ейтип қояйки, гуна садир қилған киши гунаниң қулидур».

Инжил «Мат.» 5:20 «Чүнки Мән силәргә шуни ейтип қояйки, һәққанийлиғиңлар Тәврат устазлири вә парисийләрниңкидин ашмиса, әрш падишалиғиға һеч қачан кирәлмәйсиләр».

Инжил, «Рим.» 14:17 «Чүнки Худаниң падишалиғи йемәк-ичмәктә әмәс, бәлки Муқәддәс Роһта болған һәққанийлиқ, инақлиқ-хатирҗәмлик вә шатлиқтидур».

(11) «Топ.» 7:20 «Бәрһәқ, йәр йүзидә дайим меһриванлиқ жүргүзидиған, гуна садир қилмайдиған һәққаний адәм йоқтур».

«Йәш.» 53:9-11 (Мәсиһ тоғрилиқ бешарәт) «Кишиләр Уни рәзилләр билән ортақ бир гөргә бекиткән болсиму,
Лекин У өлүмидә бир бай билән биллә болди,
Чүнки У һеч қачан зораванлиқ қилип бақмиған,
Униң ағзидин бирәр еғизму һейлә-микирлик сөз тепилмас.
Бирақ Уни езишни лайиқ көргән Пәрвәрдигардур;
У Уни азапқа чөмүлдүргүзди.
Гәрчә У Өз җенини гунани жуйидиған қурбанлиқ қилған болсиму,
Лекин У Өзиниң уруқ-әвлатлирини чоқум көрүп туриду,
Шундақла Униң көридиған күнлири узартилиду;
Вә Пәрвәрдигарниң көңүлдикилири Униң қолида болуп раваж тепип әмәлгә ашурулиду.
У Өзи тартқан җапаниң мевисини көрүп мәмнун болиду;
Һәққаний Болғучи Мениң қулум Өзиниң билимлири билән нурғун кишиләргә һәққанийлиқни йәткүзиду.
Чүнки У уларниң қәбиһликлирини Өзигә жүкливалиду...»

Инжил, «Ибр.» 4:15 «Чүнки бизгә тайинланған Баш Каһинимиз аҗизлиқлиримизға һесдашлиқ қилмиғучи әмәс, бәлки бизгә охшаш һәр хил аздуруш-синақларға дуч кәлгән, лекин гуна садир қилип бақмиғучидур».

(12) «Топ.» 28:7 «(Мениң қәлбим буни йәнила издимәктә, бирақ техи тапалмидим!) — миң киши арисида бир дурус әркәкни таптим — бирақ шу миң киши арисидин бирму дурус аялни тапалмидим».

Сулайман өзигә: «Мени көңлүңгә мөһүрдәк,
Билигиңгә мөһүрдәк бекиткәйсән;
Чүнки муһәббәт өлүмдәк күчлүктур;
Муһәббәтниң қизғиниши тәһтисарадәк рәһимсиздур;
Униңдин чиққан от учқунлири,
— Яһниң дәһшәтлик бир ялқунидур» дегән сөйүмлүги «Шуламит»ни унтуп қалған охшайду («Күй» 8:6).

Инжил, «Луқа», 1:26-28 «... Пәриштә Җәбраил Худа тәрипидин Галилийә өлкисидики Насарәт дегән бир шәһәргә, пак қиз Мәрийәмниң қешиға әвәтилди...
Җәбраил униң алдиға кирип униңға:
— Салам саңа, әй шәпқәткә муйәссәр болған қиз! Пәрвәрдигар саңа ярдур! — деди».

«Луқа», 8:2-3 «Униң билән биллә барғанлардин йәнә яман роһлардин вә ағриқ-силақлардин сақайтилған бәзи аялларму бар еди; уларниң арисида өзидин йәттә җин һайдап чиқирилған Мәрийәм (Магдаллиқ дәп аталған), Һерод ханниң сарай ғоҗидари

Хузаниң аяли Йоанна, Сузанна вә башқа нурғун аялларму бар еди. Булар өз мал-мүлүклири билән Әйса вә униң мухлислириниң һаҗәтлиридин чиқатти».

(13) «Топ.» 8:8 «Һеч ким өз роһиға егә болалмас, йәни һеч кимниң өз роһини өзидә қалдуруш һоқуқи йоқтур; һеч кимниң өлүш күнини өз қолида тутуш һоқуқи йоқтур; шу җәңдин қечишқа рухсәт йоқтур; рәзиллик рәзилликкә берилгүчиләрни қутқузмас».

Инҗил «Юһ.» 10:17-18, (Әйса Мәсиһ дәйду) «Ата Мени шу сәвәптин сөйидуки, Мән җенимни қайтурувелишим үчүн уни пида қилимән. Җенимни һеч ким Мәндин алалмайду, Мән уни Өз ихтиярим билән пида қилимән. Мән уни пида қилишқа һоқуқлуқмән вә шундақла уни қайтурувелишқиму һоқуқлуқмән; бу әмирни Атамдин тапшурувалғанмән».

«Мат.» 27:50 «Әйса қаттиқ аваз билән йәнә бир вақириди-дә, роһини қоювәтти».

«Луқа», 23:46 «Әйса қаттиқ аваз билән нида қилғандин кейин: — И Ата! Роһумни қолуңға тапшурдум, — деди-дә, тиниқи тохтап, җан үзди».

(14) «Топ.» 5:9, 10 «Тирикләр болса өзлириниң өлидиғанлиғини билиду; бирақ өлгәнләр болса һеч немини билмәйду; уларниң һеч инъами йәнә болмайду; улар һәтта адәмниң есидин көтирилип кетип қайта кәлмәйду ...қолуң тутқанни барлиқ Күчүң билән қилғин; чүнки сән баридиған тәһтисарада һеч хизмәт, мәхсәт-план, билим яки һекмәт болмайду».

Давут, Зәбур, 16:9-11 «Шуңа мениң қәлбим хошалланди,

Мениң роһум техиму көтирилиду,

Мениң теним аман-есәнликкә туриду;

Чүнки җенимни тәһтисарада қалдурмайсән,

Шундақла Сениң Муқәддәс Болғучиңға (Сениң Мәсиһиңгә, демәкчи) чириклишишләрни көргүзмәйсән.

Сән маңа һаят йолини көрситисән;

Һозуруңда толуп ташқан шат-хорамлиқ бардур;

Оң қолуңда мәңгүлүк бәһрә-ләззәтләрму бардур»

Инҗил «Юһ.» 5:28-29 «Буниңға тәәҗҗүп қилмаңлар; чүнки барлиқ гөрдә ятқанлар Униң авазини аңлайдиған вақит келиду вә улар шуан йәрликлиридин чиқишиду, яхшилиқ қилғанлар болса һаятқа тирилиду, яманлиқ қилғанлар сорaққа тартилишқа тирилиду».

(15) «Топ.» 12:9 «Бәрһәқ, инсанму өз вақти-саитини билмәйду!».

Инҗил «Юһ.» 17:1 «Әйса бу сөзләрни қилғандин кейин, көзлирини әршкә тикип, мундақ дуа қилди:

— И Ата, вақит-саат йетип кәлди; Сән Оғлуңға шан-шәрәп кәлтүргәйсән; буниң билән Оғлуңму Саңа шан-шәрәп кәлтүриду».

(16) «Топ.» 19:10 «Пул һәммә ишни һәл қилар!» (һәҗвий, кинайилик гәп, әлвәттә).

Инҗил «Мат.» 28:6-33 «Даладики нелупәрләрниң қандақ өсидиғанлиғиға қарап беқиңлар! Улар әмгәкму қилмайду, чақ егирмәйду; лекин силәргә шуни ейтайки, һәтта Сулайман толуқ шан-шәрәптә турғандиму униң кийиниши нилупәрләрниң бир гүличиликму йоқ еди...

Шуңа «немә йәймиз», «немә ичимиз», «немә кийимиз?» дәп ғәм қилмаңлар. Чүнки ят әлдикиләр мана шундақ һәммә нәрсигә интилиду, амма әрштики Атаңлар силәрниң

бу һәммә нәрсиләргә муһтаҗлиғиңларни билиду; шундақ екән, һәммидин авал Худаниң падишалиғи вә һәққанийлиғиға интилиңлар. У чағда, буларниң һәммиси силәргә қошулуп несип болиду».

Инҗил «1Тим.» 6:17 «**Бу заманда бай болғанларға мәғрурланмаслиқни, таянғусиз өткүнчи байлиққа әмәс, бәлки биз бәһримән болушқа һәммини бизгә сехийлиқ билән толуп ташқан һалда тәминлигүчи Худаға тайинип үмүт бағлашни тапилиғин**».

Бәзи ачқучлуқ баянлар

Төвәндә биз ачқучлуқ бәзи баянлар үстидә қисқичә тохтилимиз. Оқурмәнләр бу баянларни өзигә мас келидиған толуқ хуласилиригә кәлтүрсә, улар униңдин көп һәқиқәтләрни ачалайдиған болиду. Бирақ муәллип (гәрчә у «Һекмәт Топлиғучи» болсиму) өзи шу баянлирини шу хуласилиригә кәлтүрмәйду. У оқурмәнләрни «һавада ләйлитип», чоңқур ойландуруш үчүн бәлким қәстән шундақ қилған болуши мүмкин.

(1-баян) 3:11 «**У һәр бир ишниң вақти кәлгәндә гөзәл болидиғанлиғини бекиткән; У йәнә мәңгүлүкни инсанларниң көңлигә салған еди; шуңа, инсан Худаниң өз һаятиға баштин ахирғичә немини бекиткәнлигини билип йәтмәстур**». Бу интайин өткүр бир сөз. Инсанниң өз мәвҗудийитидин һес қилған қанаәтсизлиги вә әтрапидики дунияни чүшинишигә болған чәкләр әмәлийәттә Худадин кәлгән; Униң бу иштики мәхсити болса, инсан Өзини издиши үчүндур. 1600 жил илгири, Мәсиһий тәпәккурчи Авғустин бу һәқиқәтни «И Худа, Сән бизни өзәң үчүн яратқансән; шуңа көңлимиз Сәндә арам тапмиғичә һеч арам тапмайду» дәп ипадилигән. Худди Инҗилда «Рим.» 8:19-21дә, Сулайманниң муну сөзлирини расул Павлус нәқил кәлтүргәндәк: «**Чүнки пүткүл каинат Худаниң пәрзәнтлириниң аян қилинишини интизарлиқ билән күтмәктә. Чүнки яритилған каинат Худаниң ләнити астида қелип, бемәналиққа чөктүрүлди. Бу, каинатниң өз ихтияри билән әмәс, бәлки уни Чөктүргүчиниң ирадиси билән болди вә шундақ үмүти билән болдики, каинат өзиму чириштин болған қуллуғидин қутқузулуп, Худаниң пәрзәнтлиригә беғишлинидиған шан-шәрәпкә тәвә болған һөрлүккә ериштүрүлүштин ибарәт еди**».

(2-баян) 3:14-15 **«Худаниң қилғанлириниң һәммиси болса, мәңгүлүк болиду, дәп билимән; униңға һеч нәрсини қошушқа вә униңдин һеч нәрсини еливетишкә болмайду; Худаниң уларни қилғанлириниң сәвәви инсанни Өзидин әйминдүрүштур. Һазир болғанлири өткәндиму болғандур; кәлгүсидә болидиған иш аллиқачан болғандур; Худа өткән ишларни сорайду».**

Адәм мәңгүлүк әһмийәтни издигән болса, һәмдә һеч қандақ әһмийәт «қуяш астида» тепилмиған болса, ундақта 14-айәттики һәқиқәткә қарап, шундақ адәмниң әһвалини чүшәнсәк, шундақ адәмниң көңлидә «Худа қилған» бир иш бар, дәп чүшинишимиз керәк. Бундақ ой-хуласә адәмни ниҗат йолиға киргөзәләйду: 15-айәт болса, Худаниң сораққа тартидиғанлиғини көрситиду. Гәрчә адәмләр «өткән ишлар»ни унтусиму, Худа «өткән ишларни сорайду». Мәйли у Худани етирап қилсун, қилмисун, бу сорақ һәр адәмниң виҗданиға берип тақилиду; чүнки һәр бир адәмниң виҗдани, болупму өз гунайи алдида, униң «өзидин жуқури бир Зат»қа һәқиқий җавапкарлиғиниң мәвҗут екәнлигини сөзсиз көрситиду. Шуниңдәк әгәр өлүмдин кейин соал-сорақ болидиған болса, ундақта адәм пәқәт «тәһтисарадики бир кәләңгү»ла болмайду; инсанниң қиямәт

күнидә тирилдүрүлүши муқәррәр. Мошундақ хуласигә кәлгән бир оқурмән Муқәддәс Китаптики башқа қисимлардин өзиниң қалған соаллириға җавап тапалайду, әлвәттә.

(3-баян) ахирқи хуласә: 12:13-14 «**Биз пүтүн ишқа диққәт қилайли; Худадин қорққин вә униң әмир-пәрманлириға әмәл қилғин; чүнки бу инсанниң толуқ мәҗбурийитидур; чүнки адәм қилған һәр бир иш, җүмлидин барлиқ мәхпий ишлар, яхши болсун яман болсун, Худа уларниң сориғини қилиду**».

Бу баян «Һекмәт Топлиғучи»ниң оқурмәнни ойландуруш үчүн қәстән бәзи һәқиқәтләрни оттуриға қоймиғанлиғини көрсәтсә керәк. Бу айәтләрни дәрвәқә «һазирқи заман кишилири» үчүн хуш хәвәр дейишкә болиду; гәрчә «Һекмәт топлиғучи» «**һәммә иш бемәналиқтур**» дегән болсиму, мәзкур айәтләр әксичә һәммә ишниң әһмийити бар дәп көрситиду. Чүнки һәр бир ишниң (мәхпий, йошурун яки очуқ, яхши яки яман болсун), Худаға болған муһимлиғи бар — болмиса У немишкә «**адәм қилған һәр бир ишниң сориғини**» қилсун? Һаятниң әһмийити бардур — бирақ уни пәқәт тирик Худаниң достлуғида болуш билән тапқили болиду.